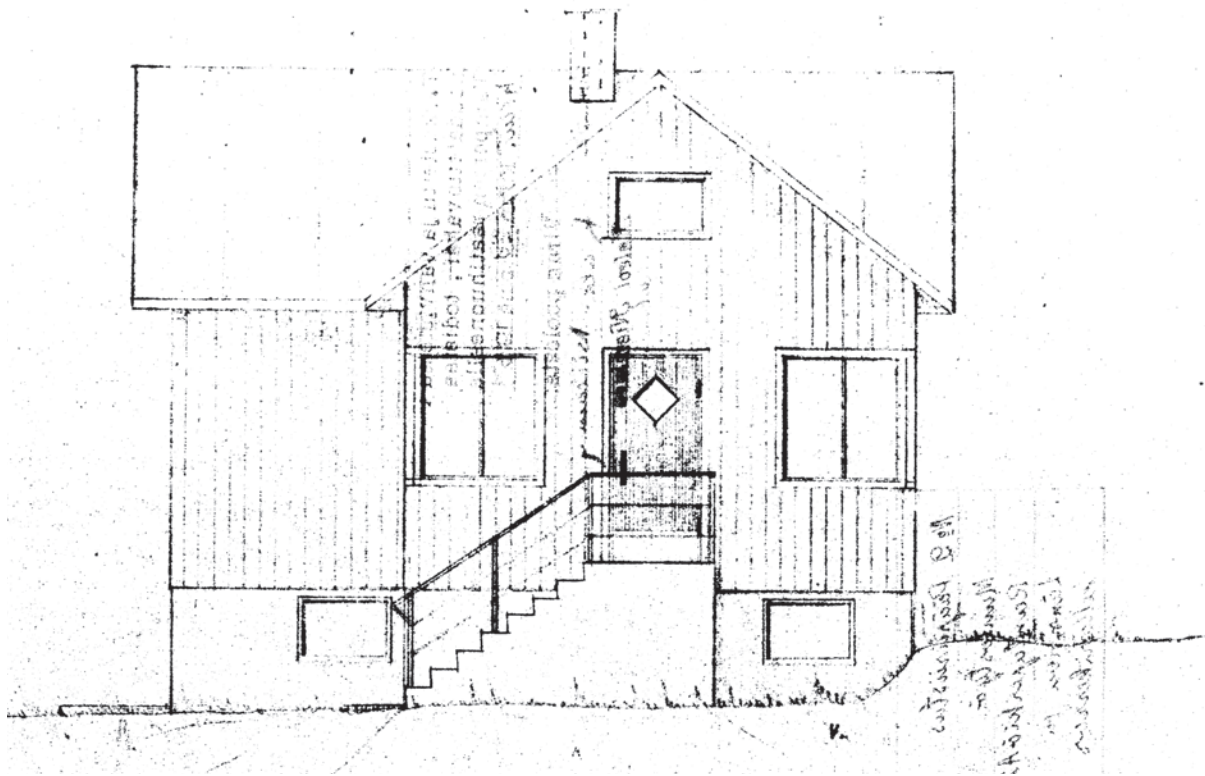
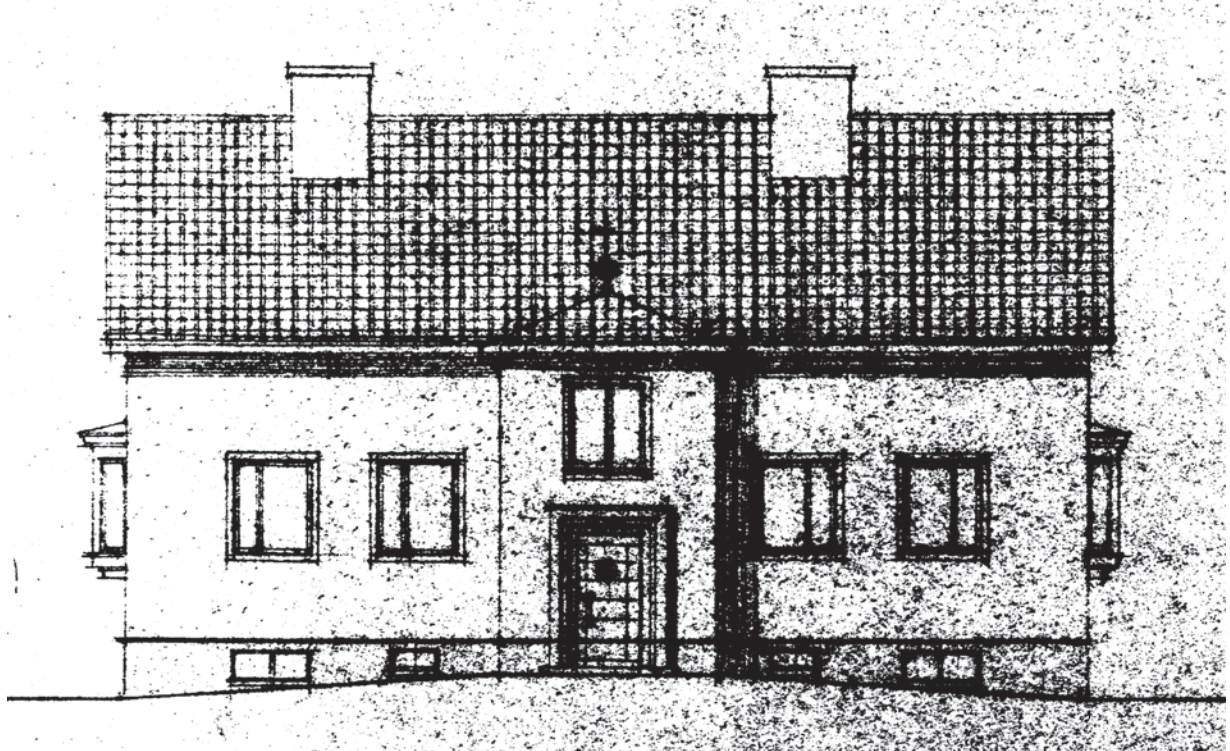

TALVITIE 9-11

MAISEMALLINEN JA RAKENNUSHISTORIALLINEN INVENTOINTI

Sisällysluettelo

	sivu
Johdanto	3
1 Härmälän ja Rantaperkiön kaupunginosat ja asemakaavat	
1.1 Härmälä	4
1.1.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys	4
1.1.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet	5-8
1.2 Rantaperkiö	9
1.2.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys	9-11
1.2.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet	12-14
2 Kortteli 738	15-16
2.2 Tontti 1 Talvitie 9	17-19
2.3 Tontti 2 Talvitie 11 (Härmälänkatu 40)	20-25
3 Maisemakuva	26
3.1 Suhde rakennettuun ympäristöön	26-27
3.2 Suhde luonnonympäristöön	28-30
4 Tulevaisuuden näkymät	31-32
5 Toimenpidesuosituksukset	33-34
Lähteet	

Johdanto

Inventointi liittyy kiinteistöjen Talvitie 9-11 täydennysrakentamisen edellytysten selvittämiseen. Inventoinnin tarkoitus on kartoittaa suunnittelualueen kiinteistöjen asema suhteessa maakunnallisesti arvokkaaseen ympäristöön sekä selvittää kiinteistöillä sijaitsevien rakennusten rakentamistapa ja rakennushistoria saatavilla olevan tiedon pohjalta sekä arvioida niiden rakennushistoriallinen merkitys suhteessa aluekokonaisuuteen ja alueen kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Inventointiin sisällytetään toimenpidesuositus kiinteistöjen osalta.

Inventointialue sijaitsee Rantaperkiön kaupunginosassa Etelä-Tampereella noin neljän kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Inventointialueen pinta-ala on noin 3000 neliometriä. Alue rajautuu pohjoisessa Nuolialantiehen, lännessä Talvitiehen, etelässä Härmälänkatuun ja idässä kaupungin puistokaistaleeseen.

Alue koostuu kahdesta tontista 837-3030-738-1 ja 837-3030-738-2, jotka yhdessä muodostavat korttelin numero 738. Kiinteistöt sijaitsevat Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 arvotet-

tujen rakennetun kulttuuriympäristön taajamakohteiden Härmälä ja Rantaperkiö rajapinnassa.

Pirkanmaan maakuntamuseo on ehdottanut inventointitarkastelun tekemistä asemakaavamuutostyön edellytysten arvioimiseksi. Työn tilaaja on Jatke Pirkanmaa Oy. Inventointityön on tehnyt rakennusarkkitehti Jessica Sivula, työtä on ohjannut arkkitehti Jare Virtanen ja sen on tarkistanut arkkitehti Jussi Toivola.

Inventoitava alue merkitty punaisella.

1. Härmälän ja Rantaperkiön kaupunginosat ja asemakaavat

1.1 Härmälä

Härmälä on Tampereen eteläinen kaupunginosa, joka linkittyy kiinteästi Rantaperkiön ja Hatanpään asuinalueisiin.¹ Härmälä sai nimensä Pirkkalan maantien varressa sijainneesta Härmälän talosta, joka oli myöhemmin entisen Valmetin aluetta ja nykyisin Härmälänrannan aluetta.²

Härmälä on noin 5200:n asukkaan alue, jota rajaa etelässä Sarankulma, idässä Rantaperkiö takanaan Hatanpää, pohjoisessa Pyhäjärvi sekä lännessä Partola ja Pirkkalan kunnan raja. Härmälä on puistomainen pientaloalue, joka rakentui pääasiassa 1930-luvun aikana.

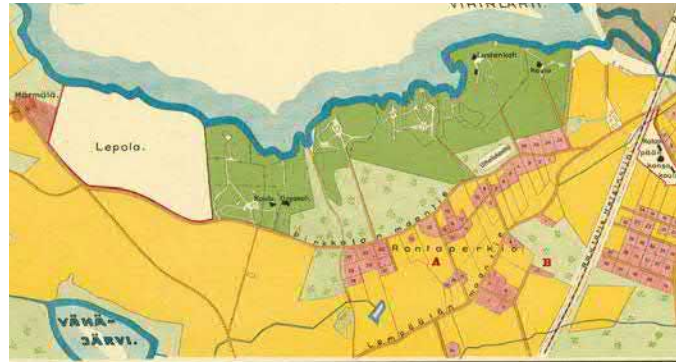
Alueella ovat pääosin voimassa vuoden 1935 ja vuoden 1951 asemakaavat.⁶

1.1.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys

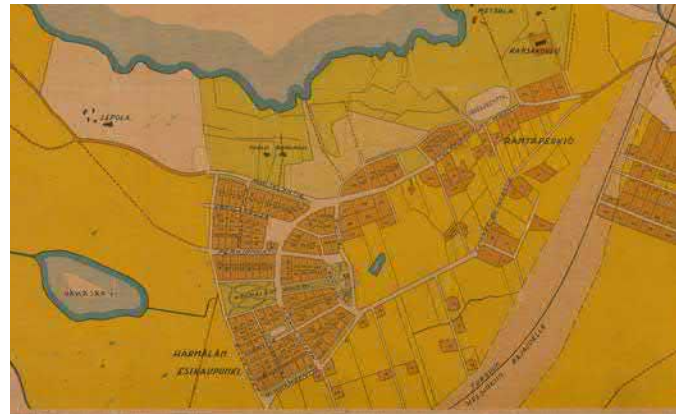
Tampereen kaupunki osti Hatanpään kartanon alueen vuonna 1913, johon kuului Härmälän perintötila. Alue liitettiin virallisesti Tampereen kaupunkiin vuonna 1920 ja vuonna 1925 kaupunginvaltuusto päätti perustaa uuden Härmälä-nimisen esikaupungin lievittämään Tampereen asuntopulaa. Samalla valtuusto hyväksyi Härmälän ensimmäisen asemakaavan, jossa 163 tonttia tuli Lepo-lantien ja Talvitien väliin.² Härmälä oli vanhan Hatanpään peltoviljelyaluetta, josta haluttiin rakentaa puutarhaesi-kaupunki modernilla ja arkkitehtonisesti yhtenäisellä tavalla. Härmälän ensimmäisen asemakaavaehdotuksen allekirjoittivat arkkitehdit Birger Federley ja Bertel Strömmer.³ Alueen ensimmäinen vahvistunut ja vielä voimassaoleva asemakaava vuodelta 1935 on asemakaava-arkkitehti Eelis Kaalamon suunnittelema. Rakentaminen käynnistyi 1920-luvun loppupuolella, mutta suurin osa asemakaava alueen omakotitalokannasta on rakennettu 1930-luvun aikana.²

Härmälän länsipuolen alueen miesten etunimien mukaan nimetyt kadut ovat aidosti 1930-luvun rakennuskautta toisin kuin itäpuolinen alue, joka on yhdistelmä vanhemmasta 1920-luvun rakennuskannasta.² Härmälän alue alkoi kasvaa vuoden 1936 jälkeen Valmetin lentokonetehaan siirryttyä alueelle.⁵

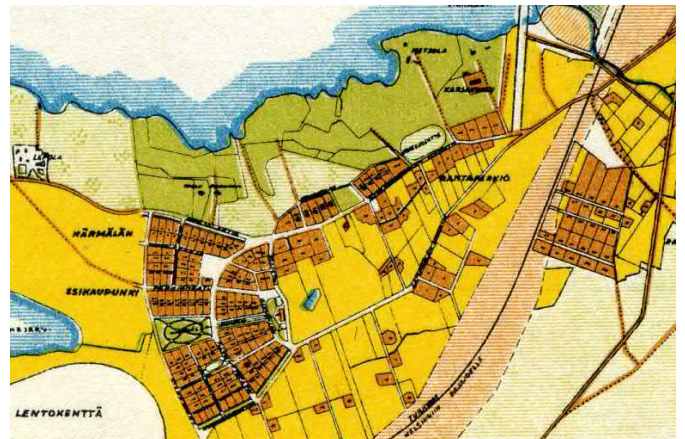
Valmetin työväestöä varten Härmälän länsialueelle rakentui kerrostaloja, joista viimeiset tulivat 1980-luvulla. Pientaloalue on laajentunut tasaisesti vuosikymmenten aikana sekä lentokentän siirryttyä Pirkkalan puolelle 1980-luvulla.² Härmälän laajentuminen on jatkunut Härmälänrannaksi Pyhäjärven rantaan asti 2000-luvulla korkeiden kerrostalojen muodossa.

Asemakaava vuodelta 1921.

Asemakaava vuodelta 1930.

Asemakaava vuodelta 1932.

Asemakaava vuodelta 1935. Eelis Kaalamo.

1.1.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet

Härmälän esikaupunki on rakennettu kartanon takamaille ja huvila-alueelle. Lukuisista huviloista on säilynyt yksi huvila, Lepola. Alueen tunnusmerkkeihin kuuluu ajallinen kerroksellisuus ja alueittain yhtenäinen rakennuskanta. Esimerkkejä on säilynyt kaikista rakennusvaiheista.¹ Härmälän alueella on edustettuina lähes kaikki itsenäisyyden ajan omakotitalotyypit.²

Aluetta leimaa vahva puutarhamainen ja puistomainen luonne. Esikaupungin erikoisluonteena oli mahdollisuus puutarhanhoitoon sekä kotieläintenpitoon, minkä vuoksi ensimmäiset tontit olivat kooltaan 1000-1400m².³

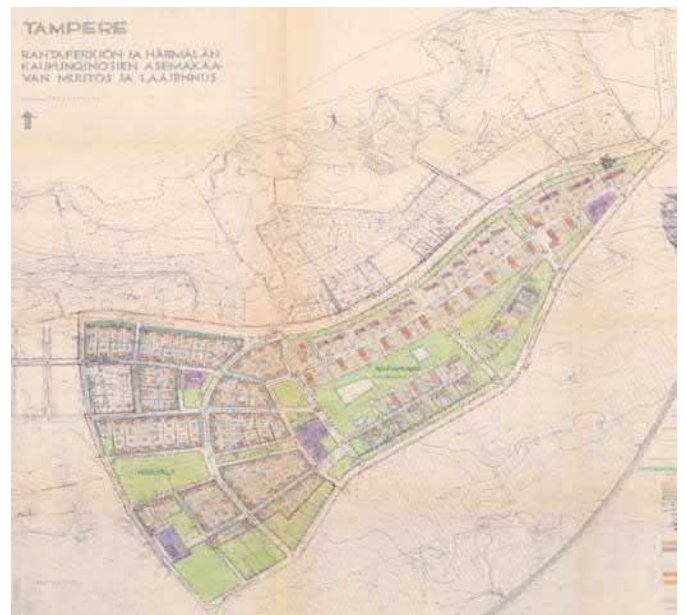
Asemakaavoissa korostuvat viheralueet. Härmälän vehreys on yksi merkittävimpiä alueen ominaispiirteitä. Suuri puistoakseli Vähäjärvenpuistosta Härmälänpuistoon ja Perkiönpuistosta Vesanpuistoon jatkuu Hatanpäänvaltielle asti. Puistojen taitekohtaan on sijoitettu Härmälän kirkko. Puistoakseli jakaa viuhkamaisesti levittäytyvää katuverkostoa. Runsas puusto ja tonttien pensasaidat lisäävät alueen vehreyttä, mikä lisää alueen viihtyvyyttä ja väljyyttä. Alkuperäinen katuverkosto ja korttelirakenne on säilynyt ennallaan.⁶

Alkuperäisen asemakaavan tavoite oli yhtenäinen kokonaisilme, järjestelmällisyys ja kauneus. Tavoitetta ohjattiin tarkkaan määritetyllä rakennusten sijoittelulla, rakennusrajoilla ja kattokulmilla. Myös julkisivujen ja kattojen värit on määritelty. Alkuperäiset vanhimmat omakotitalot ovat hirsirakenteisia.¹ Härmälän omakotitaloissa on havaittavissa klassistisia piirteitä muun muassa normaalia lyhyemmät räystäät sekä symmetriset ikkunat, jotka rytmittävät talojen julkisivuja harmonisesti. Asuinrakennukset on sijoitettu kadun varteen ja piharakennukset pihan takaosaan. Erillisiä autotalleja sai alkaa rakentamaan 1950-1960-luvuilla.

Härmälän laajentuminen liittyi viljelyalueen muuttumiseen tehdasalueeksi valtion lentokonetehtaan siirryttyä alueelle. Härmälän tehdasalueelle rakentui muun muassa kantatehdas, kokoonpanohalli, ilmailuvarikko ja lentokenttä. Lentokenttä rajasi alueelle tulevien kerrostalojen korkeutta kolmikerroksisiksi.¹ Lisäksi alueelle rakentui paljon muita lentokonetehtaan oheisrakennuksia kuten hallinto- ja huoltorakennuksia. Tästä johtuu Härmälän ominaispiirteisiin kuuluva vahva sidonnaisuus ilmailuun. Moni katu on nimetty ilmailuaiheiseksi kuten Lentokonetehtaankatu, Pilotinkatu, Valmetinkatu ja Ilmailunkatu.

Asemakaava vuodelta 1939.

Asemakaava vuodelta 1951. Aaro Alapeuso.

Kartta vuodelta 1971. (venäjänkielinen)

Ortoilmakuvat vuosilta 1946-2020

Tampereen kaupunki (paikkatietopalvelu Oskari)

1946

1956

1966

1974

1986

1995

Tehtasalueen rakennukset edustavat 1930-luvun sotilasarkkitehtuurin modernia funktionalistista tyyliä. Lentokonetehtaan kantatehtaan suunnitteli Irma Paasikallio ja T.R.Vähäkallio vuosina 1934-1936. Myös kokoonpanohallin suunnitteli T.R.Vähäkallio ja se valmistui vuonna 1936. Herbert Holmberg suunnitteli ilmailuvarikon ja sekin valmistui vuonna 1936.⁷

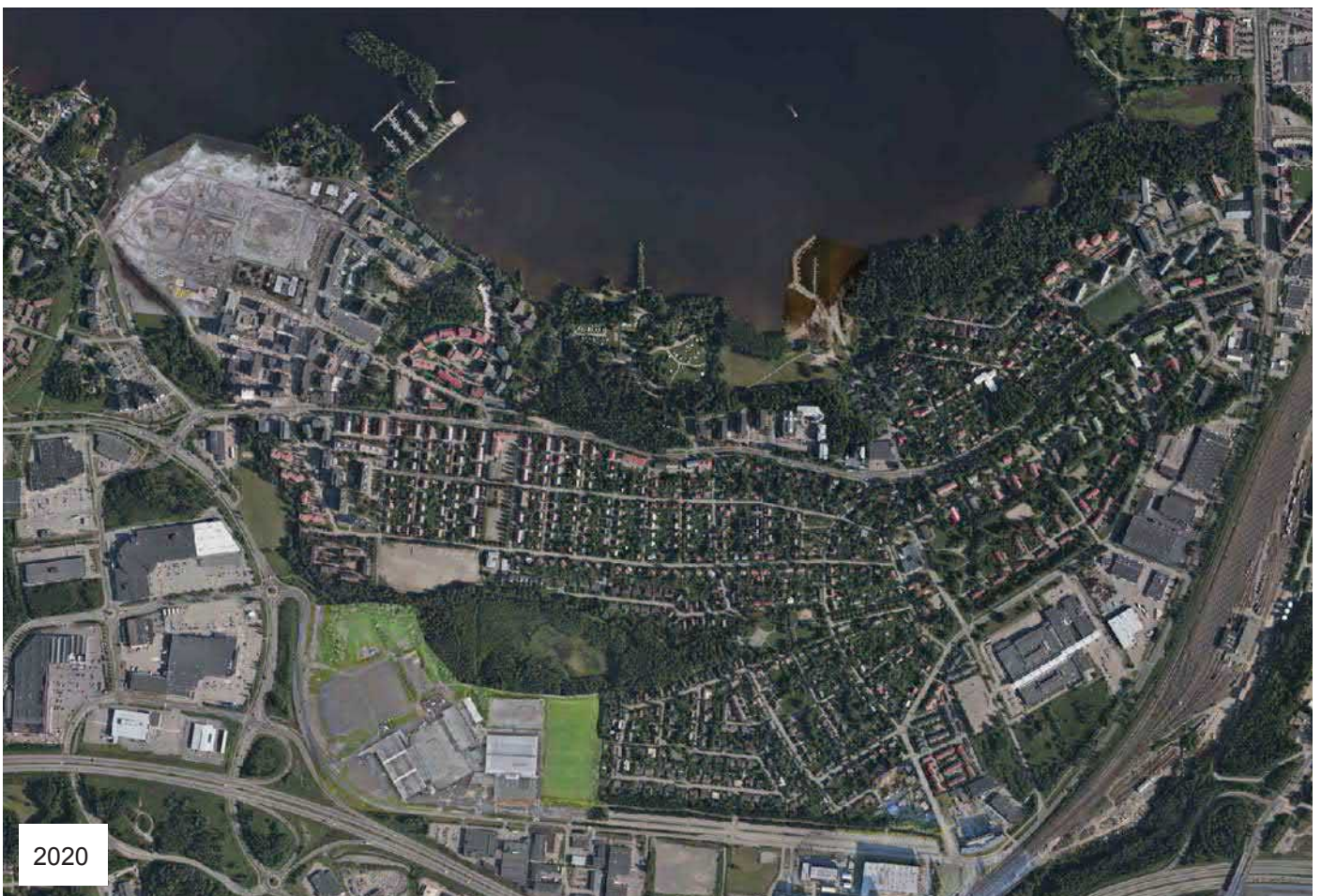
Ilmailuvarikko nykyinen varaosa- ja huoltokeskus 1930-luvulla.

Härmälän vanhasta huvila-ajasta on jäänyt tehdasalueen rantaan 1800-1900 lukujen taitteen henkeä luonnehtiva saunarakennus, joka kuului Fontinellin huvilaan. Huvilan päärakennus purettiin ja tilalle tuli tehtaan johtajien asuinrakennus vuonna 1938. Rantasauna on 1800-luvun lopulta. Saunarakennus siirtyi tehtaan käyttöön 1930-luvulla ja se muutettiin 1980-luvulla tehtaan edustussau-naksi.⁸

Tehtaan edustussauna Pyhäjärven rannassa.

Uuden lentokentän siirryttyä Pirkkalaan vuonna 1979 jäi länsiosaan tilaa uusille kerrostaloille, joiden korkeutta lentokenttä ei enää rajoittanut. Härmälänrannaksi muodostunut Pyhäjärven ranta-alue on Härmälän uusinta aluetta, jota hallitsevat korkeat 4-8 kerroksiset kerrostalot.

2020

1.2 Rantaperkiö

Rantaperkiö on Tampereen eteläinen kaupunginosa, joka liittyy vahvasti Hatanpään asuinalueisiin ja Härmälän esikaupunkiin, jonka asutusta se jatkaa. Nimi perkiö viittaa maatalouteen uudispeltoon tai -niittyyn. Nimi Rantaperkiö vakiintui peltojen raivaamisen jälkeen 1800-luvulla.⁹

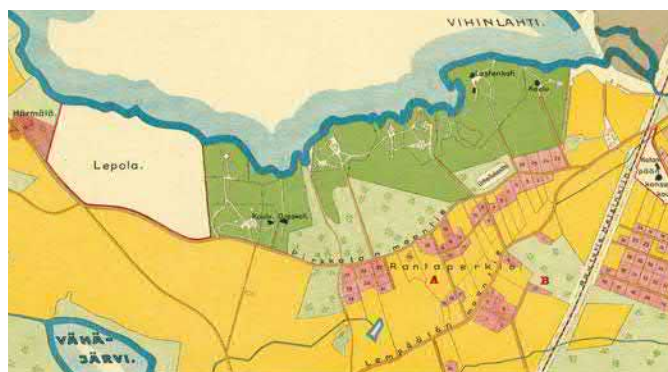
Rantaperkiö on noin 2700:n asukkaan alue, joka rajautuu etelässä Sarankulmankatuun sekä rautatiehen, idässä rautatiehen, pohjoisessa Pyhäjärveen ja lännessä Härmälään. Kuten Härmälä myös Rantaperkiö rakennettiin Hatanpään kartanon maille. Rantaperkiö kaavoitettiin vanhojen, kaupungista lähtevien pääteiden varrelle. Alue rakentui pääosin 1950-1960-lukujen aikana. Rantaperkiön asuinrakenne pohjautuu pääasiassa vuosien 1946, 1951 ja 1955 asemakaavoihin, mutta alueella on nykyisin voimassa myös asemakaavoja 1960-1970-luvuilta ja 2000-luvulta.⁹

1.2.1 Rakennushistoria ja asemakaavakehitys

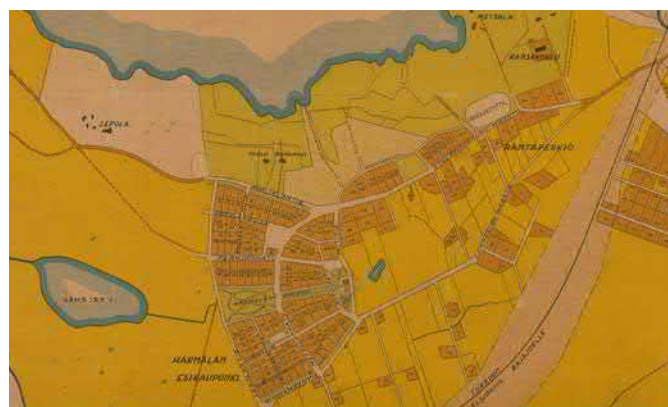
Rantaperkiön alueella on ollut asutusta jo 1880-luvulta lähtien.² Samalta aikakaudelta ranta-alueella oli myös huvila-asutusta, joka on nykyisin kadonnut alueelta.⁹ Tällöin Rantaperkiön asutukseen luettiin kuuluvaksi myös nykyinen Rautaharkko. Työntekijöiden asettuessa Hatanpään kartanon maille tuli Rantaperkiön nimeäminen ajankohtaiseksi. Alueen ensimmäiset asukkaat kutsuivat kotiseutuaan Ruhjunperäksi. Hatanpään kartanon omistaja Idman koki nimityksen halventavaksi ja yritti vakiinnuttaa alueen nimeksi Koivurannan alueen puuston mukaan. Muistona Ruhjunperä-nimityksestä Rantaperkiön itäosasta löytyy nykyisin Ruhjunperänpuisto.³

Tampereen kaupunki varasi Rantaperkiön alueelta asutusalueetta heti Hatanpään oston jälkeen vuonna 1913. Alue liitettiin virallisesti Tampereen kaupunkiin vuonna 1920, samaan aikaan kuin Härmälä.² Ennen vahvistettua asemakaavaa alueella rakennettiin omakotitaloja varsin omatoimisesti.⁵ Rantaperkiö oli metsäistä ja peltoista aluetta aina sotien jälkeiseen aikaan asti.⁹ Kasvavan asuntopulan vuoksi tonttien tarve lisääntyi ja Rantaperkiön rakentuminen alkoi toden teolla vasta Härmälän jälkeen 1940-luvulla.²

Sotien jälkeen laaditut asemakaavat perustuivat lähinnä kerrostaloasumiseen.⁹ Alueelle on muodostunut omako-

Asemakaava vuodelta 1921.

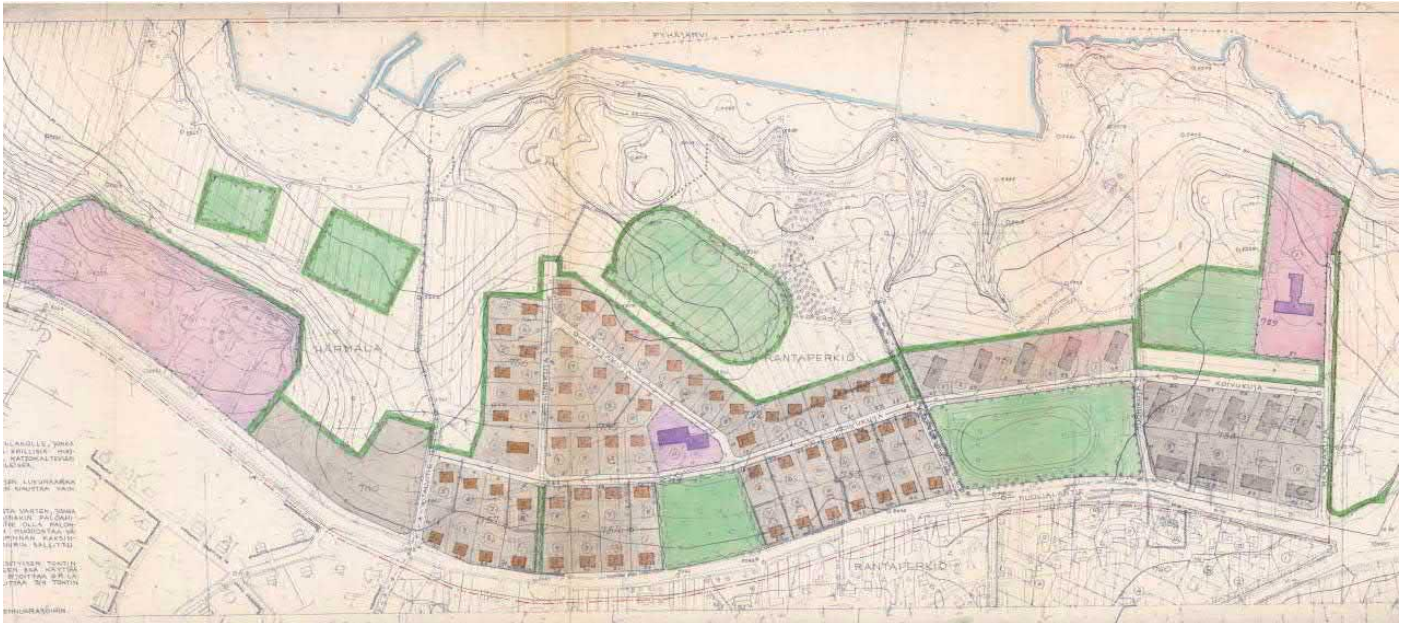
Asemakaava vuodelta 1930.

Asemakaava vuodelta 1932.

Asemakaava vuodelta 1935. Eelis Kaalamo.

Asemakaava vuodelta 1946. Paavo H. Salminen.

titaloalue, pienkerrostalo- ja rivitaloalue sekä Valmetin teollisuusalue. Omakotitaloalue edustaa Rantaperkiön koulun ohella Rantaperkiön vanhinta rakennuskantaa. Alueen julkiset tilat muodostuvat kahdesta koulusta, yhdestä kirkosta ja neljästä puistoalueesta. Historiallinen 1880-luvun huvila-asutus katosi Rantaperkiön pohjoisosasta pääosin 1970-luvun aikana kaupungistumisen myötä.⁹

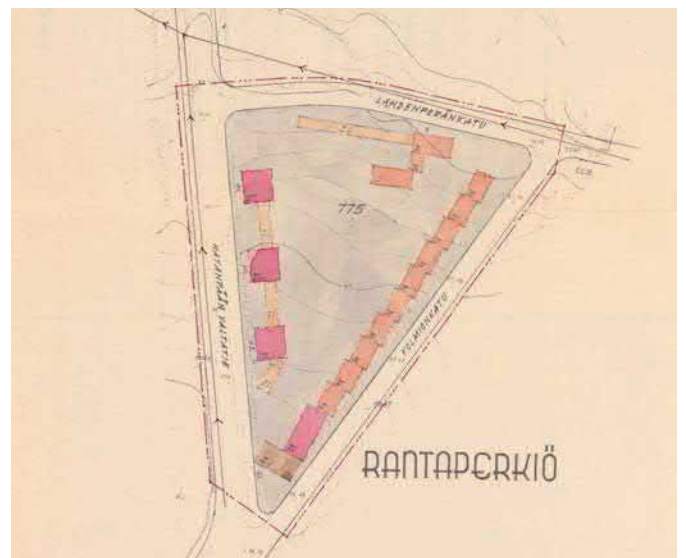
Asemakaavoissa näkyy sotien jälkeiseen kaavoitukseen vahvasti vaikuttanut arkkitehti Otto-Ilvari Meurmannin Asemakaavaoppi-kirjassa 1947 esitellyt yhdyskuntasuunnittelun periaatteet. Periaatteet omaksuvat vaikutteita sekä kotimaisesta että kansainvälisestä teoriapohjasta.⁹ Meurman vaikutti voimakkaasti 1950-luvun Suomessa, koska hän työskenteli Teknillisen korkeakoulun professorina vuosina 1940-1959.

Rantaperkiön alueesta suurin osa on rakentunut vuoden 1951 asemakaavan mukaisesti. Asemakaavan on laatinut arkkitehti Aaro Alapeuso, joka aloitti Tampereen apulais-asemakaava-arkkitehtina vuonna 1946.¹⁰ Alapeuso astui samana vuonna kuolleen Eelis Kaalamon tilalle. Alapeuso oli valmistunut arkkitehdiksi jo ennen sotia, mutta hän kävi sotien jälkeen lisäksi Meurmanin täydennyskurssin, joka teki hänestä keskeisen henkilön uusien asemakaavaoppien välittämisessä Tampereelle. Hän oli yksi Tampereen merkittävistä asemakaava-suunnittelijoista.⁹ Alapeuso laati asemakaavoja Härmälän ja Rantaperkiön lisäksi muun muassa Järvensivuun, Hipposkylään, Raholaan ja Ruotulaan.

Rantaperkiö edustaa sotien jälkeisen ajan pienasutus- ja

Asemakaava vuodelta 1951. Aaro Alapeuso.

Asemakaava vuodelta 1955. Aaro Alapeuso.

tehdasalueen yhteyteen muodostettua aluekeskusta, jossa oli oma tori ja kaupunkimaisia ominaispiirteitä omaava keskustaosa.⁹

Rantaperkiön rakentaminen pohjautuu kolmeen asema-kaavaan vuosilta 1946, 1951 ja 1959, joissa kaavoitusta uusittiin voimakkaasti. Vuoden 1946 asemakaavassa kaavoitettiin Nuolialantien pohjoispuoli. Metsäalueelle sijoitettiin kerrostalokortteleita, omakotialue ja urheilualueita. Kaava oli vanhaa asutusta täydentävä ja sen laati arkkitehti Paavo H. Salminen. Nuolialantien ja Lentokentänkadun välinen alue kaavoitettiin vuoden 1951 kaavassa.⁹ Tampereen Kaupungin tekemässä Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut) selvityksessä Rantaperkiön kaavoituksesta todetaan:

”Erityisesti alueen pääosan muodostavassa vuoden 1951 kaavassa viher- ja urheilualueet ovat merkittävässä roolissa. Asemakaavan rakenneperiaatteet noudattavat selkeästi Meurmannin 1947 Asemakaavaopissa esittelemää asuinsolujärjestelmää- -”.

Tampereen Kaupungin selvityksessä kerrotaan vuoden 1951 kaavan ”keskeisen piirteen ymmärrettävyyden heikentyneen” myöhemmin tehtyjen muutoksien vuoksi kuten pienen torin muuttaminen puistoalueeksi ja tämän alueen yhteyden katkaiseminen Perkiönpuistoon. Asemakaava-arkkitehti Aaro Alapeuso suunnitteli vuosien 1951 ja 1955 asemakaavat, joista vuoden 1955 kaava koostui Rantaperkiön pohjoisosan tielinjojen risteykseen asettuvasta kolmion muotoisesta kerrostalokortteli alueesta.

Asemakaavoissa korostuu vehreyden ja väljyyden korostuminen ja merkittävyys. Vanhojen maanteiden linjauksia on käytetty asemakaavojen lähtökohtina ja suurimmassa roolissa ovat Nuolialantie ja Lentokentänkatu.⁹

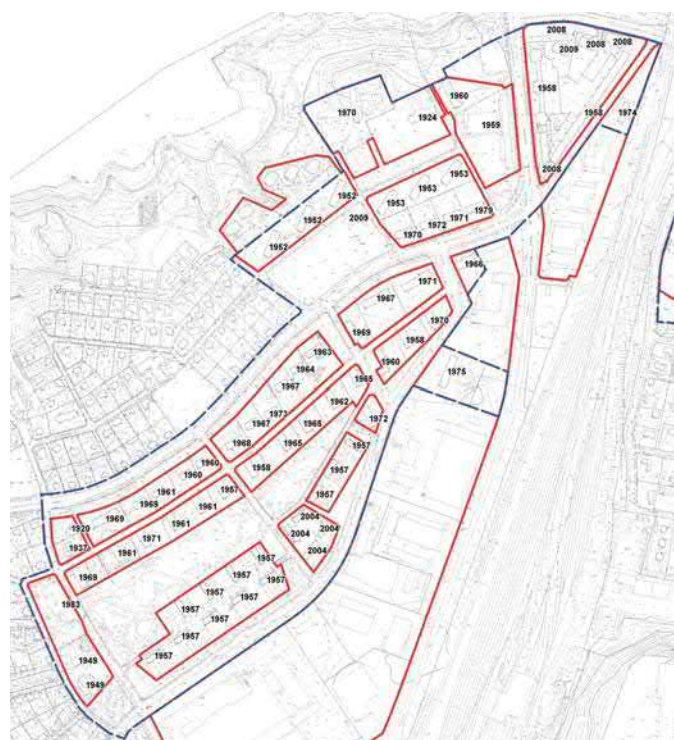
Teollisuuden tultua Rantaperkiön eteläosaan, työntekijöiden asunnontarve korostui. Tämä vauhditti osaltaan kerrostalo- ja rivitaloalueen muodostumista Rantaperkiöön. Rantaperkiön asuinalueella on merkittävä yhteys lähistöllä oleviin teollisuusalueisiin, joihin kuuluu Härmälän lentokonetehdas ja lentokenttä sekä Valmetin teollisuusalue. Lentokenttä rajasi rakennusten sekä kasvillisuuden korkeuksia myös Rantaperkiön puolella.

Rantaperkiön rivitaloalue muodostui Valmetin työntekijöiden omasta akiivisuudesta johtuen 1950-luvun

lopulla. Työntekijät perustivat taloyhtiön ja rakennuttivat rivitalokorttelin.⁹ Rivitalorakentamista tuki asukkaiden työnantajana toiminut yhtiö. Vastaavasti Lokomo-Sarvis ja kaupunginsairaala rakennuttivat henkilökunnalleen kerrostaloja 1950-1960-luvuilla.⁹ Viimeisimmissä 2000-luvun asemakaavamutoksissa rivitalot saivat asemakaavaan suojelumerkinnän.¹⁰

Asemakaava vuodelta 2020.

Rakennusten rakennusvuodet.

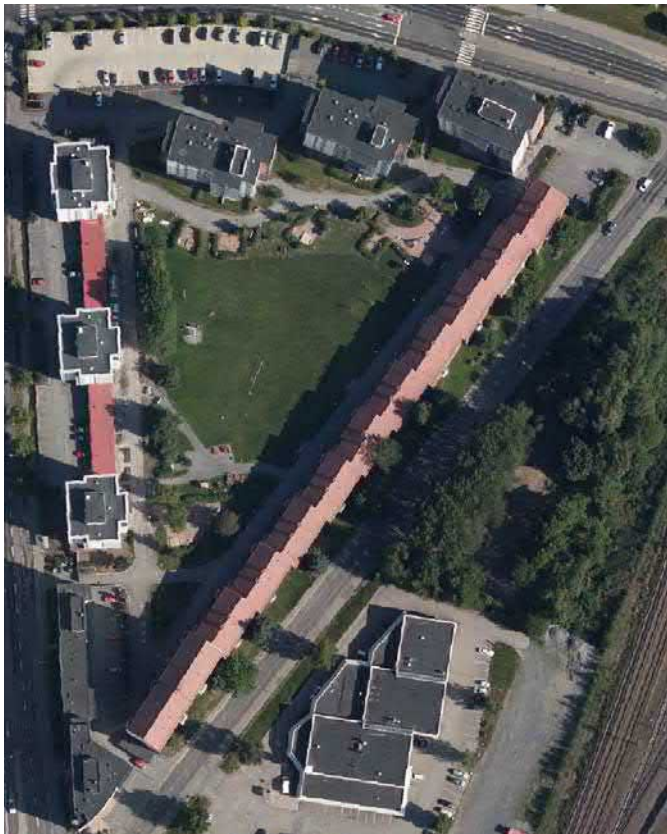
1.2.2 Kulttuurihistorialliset ominaispiirteet

Rantaperkiö edustaa ominaispiirteiltään sotien jälkeistä kaupunkimaista aikakautta, jonka rakentuminen pohjautuu vuosien 1946-1955 asemakaavoihin. Alueella näkyy vahva jälleenrakennuskauden vaikutus ja tälle ajalle tyypilliset ihanteet sekä arvot. Erilaisten rakennusmassojen kuten omakotitalojen, rivitalojen, lamelli- ja pistetalojen sijoittelu väljästi, tontin keskelle ja luonnonmuotoja mukailevasti kortteliverkostoon tekee alueesta vehreän ja viihtyisän.¹⁰

Rantaperkiön asuinalueella on havaittavissa hajakeskitämisen suunnitteluajatus sekä sosiaalinen rakennustoiminta. Perinteisesti Rantaperkiö sijoittuu esikaupungin, Härmälän jatkokseksi, johon varattiin tontteja eri rakennustyypeille. Alueen rakentamisen alku 1950-luvulla perustui käsityövaltaiseen rakennustapaan, josta rakennustapa kehittyi teolliseen suuntaan 1960- ja 1970-luvuilla. Osa Rantaperkiön alueista on rakentunut hitaasti tontti kerrallaan 1950-1970-lukujen aikana. Tämän takia alueella on yhtenäisiä kortteliesimerkkejä, alueita jokaisesta rakentamisvaiheesta on löydettävissä. Rantaperkiön ominaispiirteissä korostuu ajallinen kerroksellisuus.^{10, 1}

Korttelien numerot kartalla.

Kerrostalokortteli 775 on erikoisuus Rantaperkiön alueella. Hatanpäänhoivin suurkortteli on kolmiomainen yhdistelmä 1950-, 1960- ja 2000-luvun rakentamisesta.

Pientalokortteli 738 on esimerkki Rantaperkiön vanhimmasta rakennuskannasta 1920-1930-luvuilta. Tämä selvitys syvennyy kyseiseen kortteliin tarkemmin seuraavassa osiossa.

Rivitalokortteli 745 on esimerkki Rantaperkiön 1950-luvun rakennuskannasta, joka ilmentää jälleenrakennuskauden ihanteita. Rivitalot ovat entisten Valmetin työntekijöiden taloja.

Alueen identiteettiin kuuluu rakennusten väljä sijoittelu tonteille ja rakennusmassojen porrastukset. Välijuys, vehreyden korostaminen sekä porrastukset kuuluvat 1950-luvun ajan henkeen, joka oli rintamamiestalojen aikaa. Tätä pientalomaista asumista jäljiteltiin porrastamalla rakennusmassoja kuten Tampereen Kaupungin laatimassa Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut) selvityksessä todetaan:

”Rivitalon rakennusmassaa on jaksotettu 1950-luvun rakennustyyliille tyypillisellä rakennuslinjan porrastuksella, joka toistuu asuntojen väleillä. Näin on luotu mielikuva ketjutetuista pientaloista, joiden mittasuhteet muistuttavat jälleenrakennuskauden perinteistä rintamamiestaloa.”

Porrastuksia on käytetty esimerkiksi Valmetin työntekijöiden rivitaloissa, jotka rakentuivat vuonna 1957. Rantaperkiön täydennysrakentamista edustavat vuonna 2004 rakennetut rivitalot kortteliin 701 ovat myös ketjutettu ja siksi ne sulautuvat ympäristöönsä varsin hyvin. Ketjutusperiaate näkyy myös Hatanpäänhovin kolmiokorttelin kolmikerroksisessa lamellikerrostalossa, jonka runko on tehty käsin muuraamalla. Lamellitalo on vuodelta 1958 ja se ilmentää käsityövaltaista aikaa Rantaperkiön historiassa.

Alueen vehreys on merkittävä ominaispiirre, koska se liittyy suoraan alueen viihtyvyyteen ja virkistymiseen. Rantaperkiössä tontit ovat suuria, minkä vuoksi piha-alueilla on runsaasti nurmipintaa ja kasvillisuutta. Piha-alueet yhdistettynä suuriin puistoalueisiin muodostavat Rantaperkiöstä vehreän kokonaisuuden. Varsinkin Alapeuson laatimassa vuoden 1951 asemakaavassa on korostettu viher- ja urheilualueita. Härmälästä alkava puistoakseli kulkee Rantaperkiön läpi aina Hatanpäänvaltatielle asti. Kuten rakennusten korkeuksiin myös Perkiönpuiston kasvillisuuteen vaikutti läheinen lentokenttä. Perkiönpuisto muodostuu matalasta kasvillisuudesta.⁹

Puistojen muotoutumiseen ovat tiiviisti vaikuttaneet vanhojen teiden linjaukset. Rantaperkiön asemakaavat pohjautuvat Nuolialantien ja Lentokentätien historiallisiin tielinjoin. Alueen ominaispiirteisiin linkittyä rakentamista näiden teiden varsille ja sitä kautta koko alueen muodostuminen.⁹

Rantaperkiön sivistyshistoria on tärkeä osa alueen identiteetin muotoutumisessa. Rantaperkiössä on kaksi koulua, joista vuonna 1925 rakennettu entinen Rantaperkiön koulu, nykyinen Hatanpään lukio edustaa alueen vanhinta ajallista

Pienkerrostalokortteli 739 on esimerkki Rantaperkiön tyypillisestä 1960-luvun lamellikerrostaloalueesta.

Pienkerrostalokortteli 758 on esimerkki Rantaperkiön 1950- ja 1970-lukujen rakennuskannasta, jossa molemmille aikakausille tyypilliset piirteet ovat selkeästi nähtävissä.

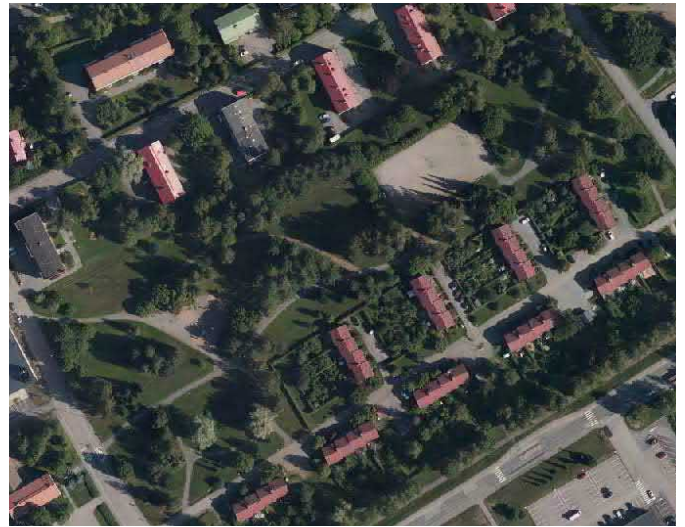

Rivitalokortteli 701 on esimerkki Rantaperkiön uudesta rakennuskannasta 2000-luvulta.

kerrostumaa. Rakennus edustaa pelkistettyä 1920-luvun klassismia vaaleilla seinäpinnoillaan ja vahvasti korostetulla sisäänkäynnillään. Koulun korottaminen kahdella kerroksella vuonna 1937 vaikutti rakennuksen ulkomuotoon, minkä vuoksi se sai funktionalistisia piirteitä.⁹

Hatanpään lukion vieressä on Jaakko Ilveskosken suunnittelema entinen Pirkanmaan yhteiskoulu, nykyinen Hatanpään koulu, joka rakentui vuosina 1958-1962. Pitkä rakennusaika johtui tiukasta rahatilanteesta, jonka vuoksi rakennus suunniteltiin ja rakennettiin neljässä vaiheessa. Koulurakennuksessa on ajalleen tyypillisiä piirteitä kuten muuratut tiilipäädyt, ruudutetut ikkunat ja betoninen pilarirunko sekä julkisivumateriaalina on käytetty maalattuja asbestisementtilevyjä.⁹ Koulu on peruskorjattu ja laajennettu 2010-luvun taitteessa.

Koulujen lähellä sijaitsee päiväkoti, nuorisokeskus ja urheilukenttä, jotka yhdessä koulujen kanssa muodostavat Rantaperkiön kokonaisuuden. Rantaperkiön itäosasta on muodostunut koulukeskittymä.

Ilmakuva Perkiönpuistosta.

Entinen Rantaperkiön koulu, nykyinen Hatanpään lukio edustaa alueen vanhinta ajallista kerrostumaa. Koulu valmistui 1925 ja sen suunnitteli Bertel Strömmer. Kahden kerroksen korotus tehtiin vuonna 1937.

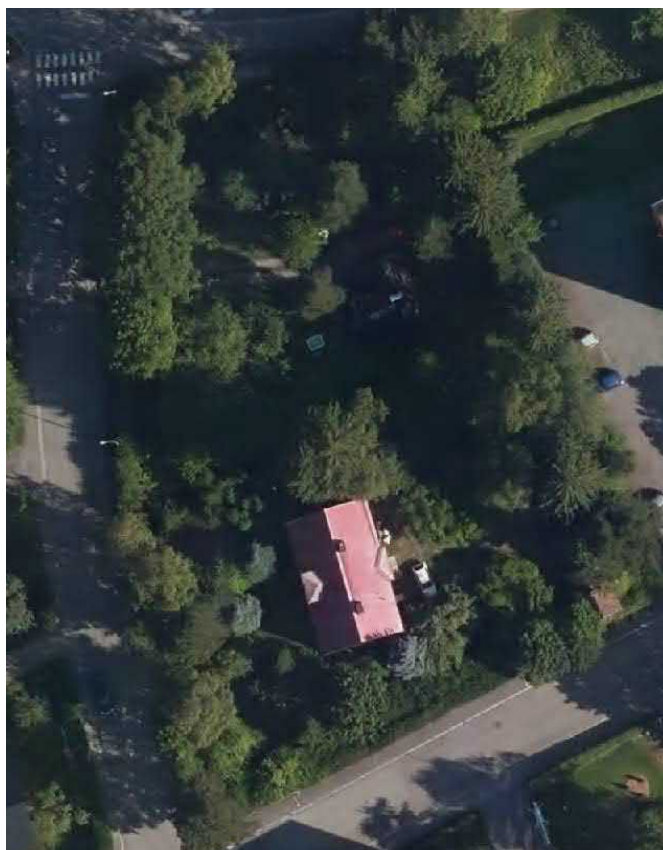

Entinen Pirkanmaan yhteiskoulu, nykyinen Hatanpään koulu. Rakennettu vuosina 1958-1962. Suunnittelija Jaakko Ilveskoski.

2 Kortteli 738

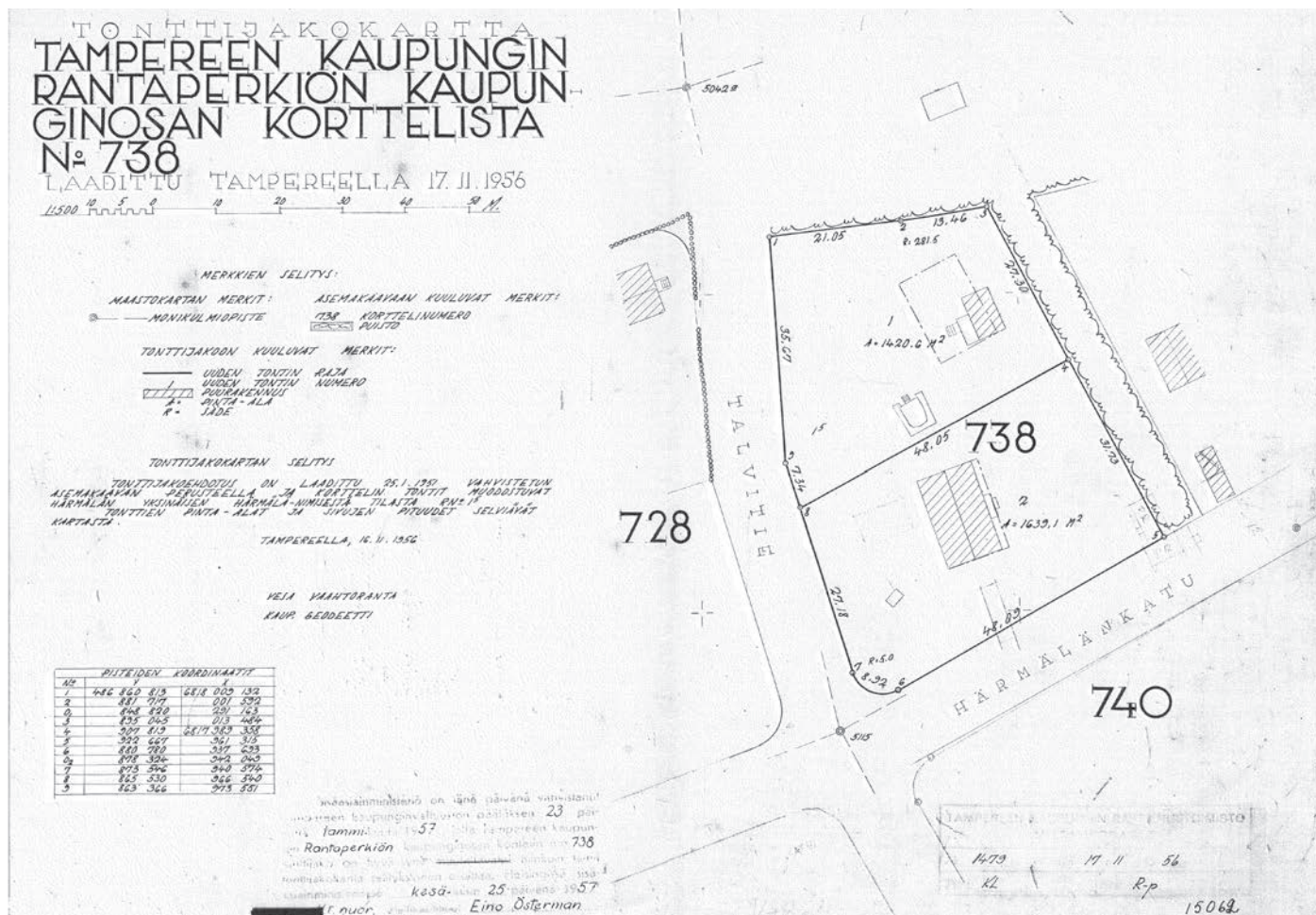
Inventoitava kortteli 738 koostuu kahdesta tontista 837-3030-738-1 ja 837-3030-738-2. Inventointialueen pinta-ala on noin 3000 neliometriä. Alue rajautuu pohjoisessa Nuolialantiehen, lännessä Talvitiehen, etelässä Härmälänkatuun ja idässä kaupungin puistokaistaleeseen. Kiinteistöt sijaitsevat Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 arvoitetujen rakennetun kulttuuriympäristön taajamakohteiden Härmälä ja Rantaperkiö rajapinnassa.

Alue on viimeinen pientalotonteista muodostuva kortteli Härmälänkadulla Rantaperkiössä. Muut pientalotontit ovat kadonneet Härmälänkadulta 1960-1970-lukujen kerrostalojen rakennuttua. Talvitie, jota pidetään Härmälän ja Rantaperkiön rajana, rajaa tontit Rantaperkiön puolelle. Tontin lähistöä edustaa idässä ja etelässä pienkerrostalot sekä lännessä ja pohjoisessa omakotitalot.

Ilmakuva korttelista.

Tontinjakokartta vuodelta 1956.

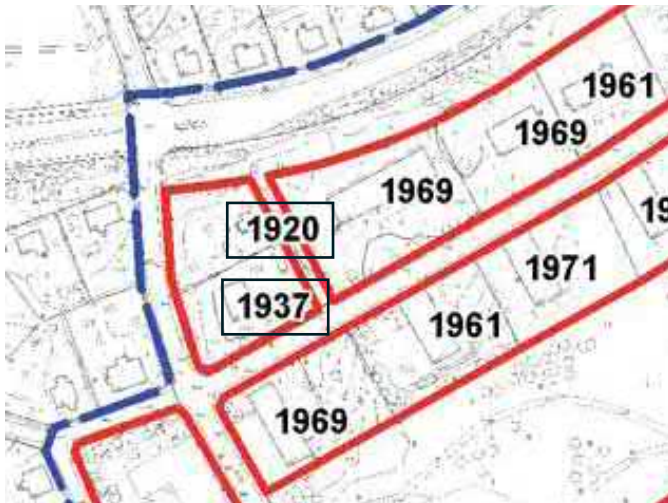

Ajantasa-asemakaavakuva.

Tonttien numerointi. Ylhäällä Talvitie 9 tontti numero 1. Alhaalla Talvitie 11 (Härmälänkatu 40) tontti numero 2.

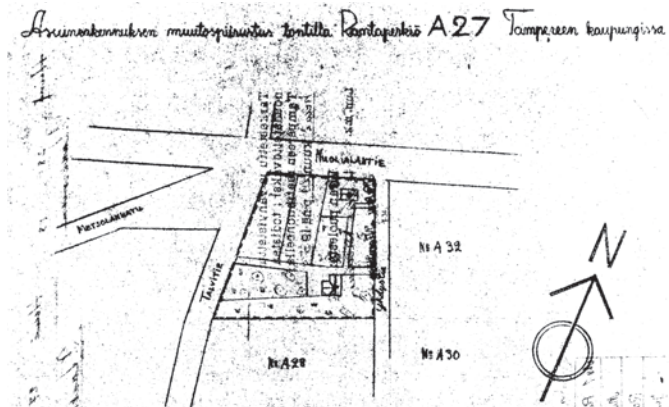
Inventoitavien tonttien rakennusten rakennusvuodet.

2.2 Tontti 1 Talvitie 9

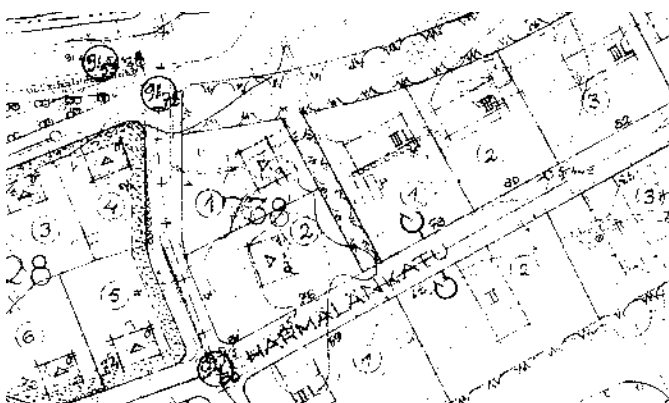
Asuinrakennus on pieni L-muotoinen omakotitalo 1920-luvulta. Kohteesta ei ole säilynyt alkuperäisiä rakennuspiirustuksia. Talon omistus siirtyi vuonna 1924 David N. Palolle. On mahdollista, että D. Palo on ollut rakentamassa taloa ennen talon omistajuuden siirtymistä hänelle. Hän toimi kirvesmiehenä sekä teki myös suutarin töitä. David Palolle ja hänen vaimolleen Suoma S. Lindströmille syntyi poika Eero vuonna 1925. Heidän poikansa Eero K. Palo valmistui rakennusinsinööriksi¹⁴ ja hänen allekirjoituksensa on nähtävissä talon vuoden 1953 rakennuslupakuvissa. Nyt talon omistaa Eero K. Palon lapsi Jyrki Palo.

Rakennuksessa on ollut kaksi asuntoa 1920-luvulla. Kellarissa oli asunto vielä vuonna 1924 pääsuinkerroksen asunnon lisäksi. Kun D. Palolle ja hänen vaimolleen syntyi poika ei talossa riittänyt enää tila kaikille, joten talo tuli kokonaisuudessaan D. Palon perheen käyttöön. Kellaria on käytetty myös mehujen ja työkalujen säilytystilana.¹⁴

Tontti on ollut viljelysmaakäytössä ja eri viljelysten erottelu näkyy kohtuullisen tarkasti vuoden 1953 asemapiirustuksessa. Vuoden 1953 asemapiirustuksessa näkyy

Tontin 1 asemapiirustus vuodelta 1953, jossa näkyy vasemalla Yhdytie.

Ote vuoden 1951 asemakaavasta, jossa himmeällä Yhdytie.

myös tontin itäpuolella olevalla tontilla pieni tie nimetyinä Yhdystieksi, joka viittaisi sen mahdollisesti olleen kulkuväylä Orpolankujalta (nykyinen Härmälänkatu) Nuolialantielle. Samaisella tontilla olleessa talossa asui ennen pienkerrostalon tuloa vuoden 1966 Miss Suomi Satu Östring. Pieni Yhdytie on kadonnut ajan saatossa. Vuoden 1953 asemapiiruksessa näkyy myös tontin olleen isompi Nuolialantielle päin. Saunarakennus, joka on purettu sijaitsee tontilla lähellä Nuolialantietä. Tämä kohta tontista on määritelty vuoden 1951 asemakaavassa puistoksi.

Julkisivu edestä (lännestä).

Julkisivu päädyistä (pohjoisesta).

Julkisivu takaa (idästä).

Tontti on asuinalueelle tyypilliseen tapaan vehreä ja se on rajattu pensasaidalla sekä suurilla puilla. Tontilla on suuri mänty, kaksi suurta kuusta sekä tontin länsirajalla keskikokoisia lehtipuita. Tontilta löytyy paljon erilaista kasvillisuutta sekä pitkäkhö tonttatie, joka johtaa asuinrakennukselle. Tunnelma on yksityinen puiden ollessa lehdessä. Tontin koko on 1421m².

Rakennuksessa on alunperin ollut avokuisti, eteinen, keittiö ja asuinhuone. Käynti kellariin ja ullakolle on tapahtunut ulkokautta. Rakennukseen on tehty 50-luvulla umpikuisti. Kuistin ikkunoissa on 1950-luvun tyylin piirteitä sekä kuistin kulmaikkunakokonaisuus on saanut vaikutteita funkistyylistä. Samassa yhteydessä on rakennettu portaat sekä kellariin, että ullakolle.

Rakennuksen ullakko on ollut osittain käytössä vuodesta 2014. Kellari on remontoitu ja otettu kokonaisuudessaan asuinkäyttöön vuonna 2012.¹² Remonttien yhteydessä umpikuistille on tehty WC-tila. Kellarissa sijaitsi tulipesä ja kellari oli suhteellisen huonossa kunnossa sekä siellä oli kosteutta ennen remonttia.¹⁴ Rakennus oli tyhjillään noin 10 vuotta ennen nykyisten vuokra-asukkaiden tuloa.¹²

Eteiskuistilla on WC-tila ja portaikko. Portaikko ullakolle ja kellariin on kapea. Asuinkerroksessa on keittiö ja olohuone, joissa on alkuperäinen lautalattia. Keittiössä on 1970-luvun tapetit ja mahdollisesti alkuperäinen puuhelja. Olohuoneesta on purettu vaatekaapit ja uusi takka on asennettu vuonna 2013.¹² Ullakolla on yksi makuuhuone, muu tila on rakentamatonta. Kellarissa on makuuhuone, kodinhoitohuone, pesuhuone, sauna ja WC-tila. Rakennuksen kerrosala on noin 72m².

Tumman harjakaton vesikatemateriaalina on kolmiorimahuopakate. Räystääs on avonainen eteläpuolelta ja umpinainen pohjoispuolelta. Vesikate ja salaojat on uusittu taloon kellariremontin yhteydessä.¹² Julkisivuverhous on peiterimoitettua laudoitusta, joka on peittomaalattu vaaleaksi. Sokkeli on betonia, joka on rapattu ja kuvioitu pinnastaan. Rakennuksessa on havaittavissa klassistisia piirteitä kuten lyhyehköt räystäät, symmetriset ruutuikkunat ulkoseinän ulkopinnassa sekä vaaleat ja leveämmät nurkkalaudat. Ikkunat ovat alkuperäisiä. Koristeellisuus on niukkaa ja tyyli on yksinkertainen. Nämä ominaisuudet viittaavat siihen, että rakennuksen päämassa on 1920-luvulta.

Asuinrakennuksen vieressä pohjoispuolella on uusi varastorakennus vuodelta 2012.¹² Lisäksi tontin eteläosassa on vanha maakellari, mikä on sisältä betonia ja pohjana on maa. Maakellari ei ole enää käytössä sortumisen vuoksi.

Tontin sisäänkäyntinäkömä.

Alk.per. hirsinäkö portaikossa.

Keittiötä.

Olohuone.

Sokkelin pintakuvio.

Kellarin tiloja.

Maassa on nähtävissä vanhan saunan jäänteitä.

Ullakkoa ja katon rakenteita.

Uusi varastorakennus.

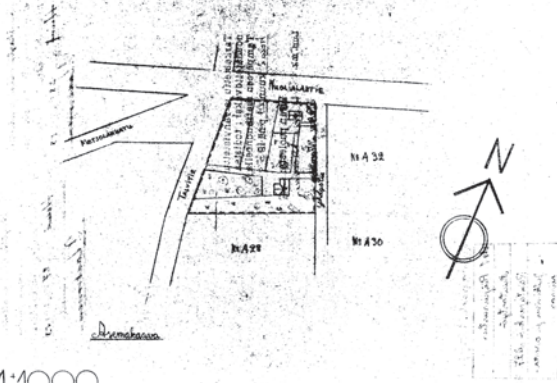
Kellariin vievät portaat.

Vanha maakellari.

Rakennuslupakuvia vuodelta 1953

Asuinrakennuksen muutospäätös tontilla Rantaerä A27 Tampereen kaupungissa

1:1000

Asemapiirros.

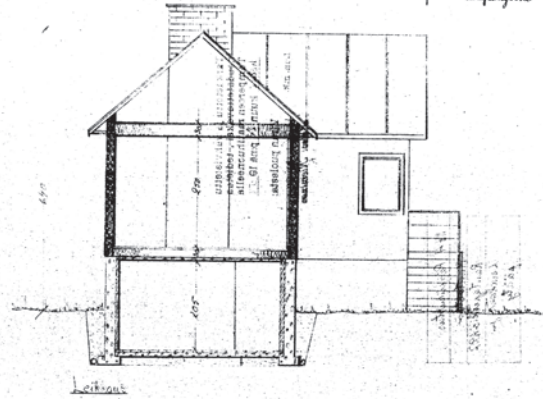
Julkisivu

1:50

Julkisivu pohjoiseen.

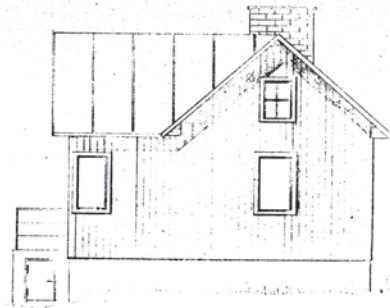
96 26016

Asuinrakennuksen muutospäätös tontilla Rantaerä A27 Tampereen kaupungissa

Leikkaus

Leikkaus.

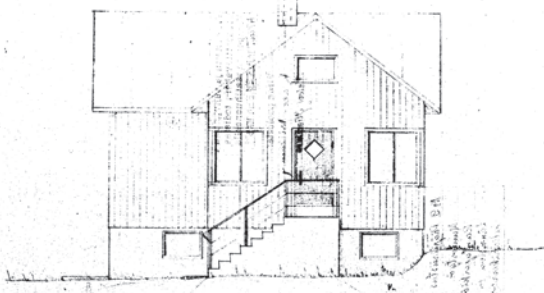
Julkisivu

1:50

Julkisivu etelään.

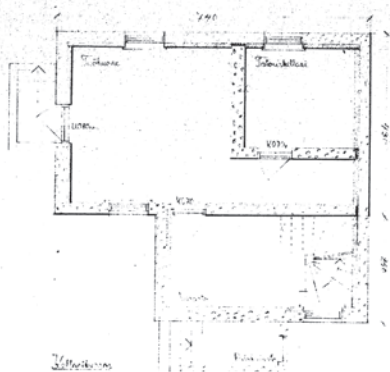
96 26019

Asuinrakennuksen muutospäätös tontilla Rantaerä A27 Tampereen kaupungissa

Julkisivu

Julkisivu länteen.

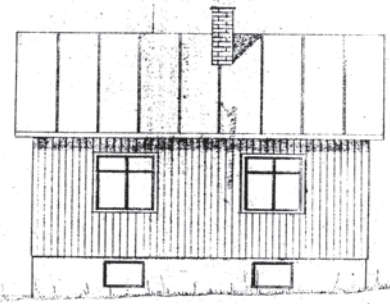

1:5

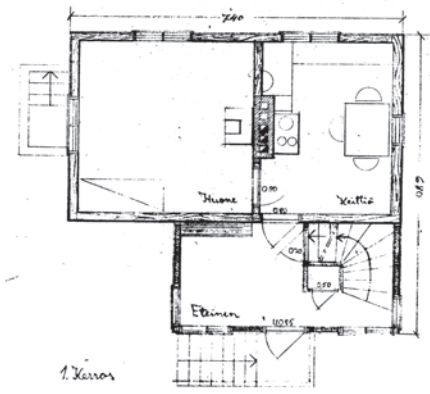
Kellarin pohjapiirros.

96 26017

Asuinrakennuksen muutospäätös tontilla Rantaerä A27 Tampereen kaupungissa

Julkisivu itään.

1. Kertta

1:50

Asuinkerroksen pohjapiirros.

96 26018

2.2 Tontti 2 Talvitie 11

Rantaperkiössä ja Härmälässä kohderakennus tunnetaan nimellä ”Sheriffin talo”, nimi juontaa talon historiasta. Jo ennen toista maailmansotaa Sheriffin virkaa toimittanut Frans Lamminen rakennutti talon kodikseen ja toimistokseen.¹¹ Lammista kuvaillaan Härmälä-Seuran sivuilla seuraavasti:

”Hän oli pitkä, lunki mies, joka kulki useimmiten ilman virkapukua. Sheriffin tähteä hän ei sentään kantanut. Poliisimerkki oli siviilitakin hihassa.”

Frans Lamminen oli rakennuttanut taloja Amerikassa ja sieltä hän ammensikin oppinsa. Amerikasta tultuaan hän rakennutti talon perheelleen, johon kuului vaimo Lyidia Lamminen ja poika Leo Lamminen. Lamminen oli kiinnostunut tekemään enemmänkin kiinteistökauppaa. Hän oli kiinnostunut ostamaan lisäksi jonkin naapuritaloistaan (tarkka talo ei ole tiedossa) ja maita talonsa itäpuolelta, jotka ovat nykyisin pienkerrostaloaluetta. Kaupat eivät kuitenkaan koskaan toteutuneet.¹³

Teoksessaan Härmälä Rantaperkiö- torpista lentokoneisiin J. Alajoki luonnehtii Sheriffiä ”leppoisaksi sekä Amerikan sheriffiksi”, lisänimi tuli Lammisen käyttämistä siviilivaatteista. Sota-ajan pimennysmääräyksien valvominen kuului Lammisen työtehtäviin. Kirjassa kerrotaan pikkupoikien tehneen Sheriffille kiusaa muun muassa taskulamppuleikeillään. Lisäksi metsässä leikittiin valolittaa, josta aiheutuva meteli sai Lammisen hätyyttelemään poikia kotiinsa huutaen heille: *”Menkääs mukulat nukkuun siältä! Ihmiset haluaa mennä maate ku ne herää aikasi töihi.”*³

Sota-aikana lentokonetehdaalla korjattiin vaurioituneita koneita.³ Alajoen kirjassa Torsti Tallgren ja Armas Jylhä muistelevat erästä sota-ajan tempaustaan seuraavasti:

”Kerran me löydettiin varikolta koneesta pudonneita valopistoolin panoksia ja tottahan niitä oli päästävä kokeilemaan. Me mentiin Lennon mettään syyspimeellä ja poltettiin ne panokset siellä. Kyllä oli koko sumuinen mettä punaisena ja valovahti Lamminen viivana paikalla.”

Frans Lamminen vaimonsa Lyidia Lammisen ja heidän poikansa Leo Lammisen kanssa.

Eteläisissä kaupunginosissa on käynnissä muitakin katutöitä. Kuvassa katupohjan uusiminen ja levitys menellään Nuolialantieltä Härmälän kirkon itäpuolitse etelään johtavalla Talvitieellä.

Talvitien laajennusta 1950-1960-lukujen taitteesta. Sheriffin talo näkyy taustalla keskimmäisenä.

Talo lännestä kuvattuna 1950-luvulla.

Talo lännestä kuvattuna talvella 2004.

Tontille näkymää peittää runsas kasvillisuus ja sisäänkäyntiä korostavat kaksi isoa koivua tieliittymän molemmin puolin. Kasvillisuutta on runsaasti ja monipuolisesti. Lähellä tontin länsirajaa sekä tontin lounaiskulmassa kasvavat valtavat männyt. Alueelle tyypilliseen tyyliin tontin reunoja rajaa pensasaita sekä erilaisia puita. Takapiha muodostaa rauhallisen ja yksityisen tilan. Tontin koko on 1639m².

Näkymä tontille kadulta.

Asuinrakennus on suorakaiteen muotoinen omakotitalo, joka on rakennettu vuonna 1937 ja sen suunnitteli rakennusteknikko E.A. Liuha. Kohteesta on säilynyt hyvin alkuperäisiä rakennuspiirrustuksia. Rakennus on kaksikerroksinen, ullakko on osittain rakentamaton. Kellarissa on varastotilaa sekä tekninen tila. Kellari on suhteellisen matalaa tilaa, sen huonekorkeus on kaksi metriä. Rakennuksessa on alunperin ollut kolmen perheen asunnot. Tämän vuoksi ensimmäisessä kerroksessa on kaksi keittiötä, eteistä, olohuonetta ja alkovia. Huoneissa on alkuperäinen lautalattia, joka on ollut tummaksi petsattu, nykyisin hiottu vaaleaksi. Entisten alkovien väliseen seinään on tehty oviaukko. Lisäksi toisessa kerroksessa on eteinen, keittiö, olohuone sekä makuuhuone. Yläkerran keittiö on säilynyt alkuperäisenä. Huoneiden käyttötarkoitukset ovat muuttuneet ajan saatossa. Rakennuksen kerrosala on 373,5m².

Rakennuksessa oli alunperin 8 tulisijaa. Länsipuolen asunnon kakluuni on purettu mahdollisesti samaan aikaan kun rakennukseen tuli keskuslämmitys vuonna 1967. Alkuperäinen lämmitysmuoto oli puulämmitys, jonka rinnalle tuli 1960-luvulla öljylämmitys. Kohteeseen on asennettu ilmalämpöpumppu noin viisi vuotta sitten.¹³

Rakennuksen harjakaton vesikatemateriaali on tiilikuvioinen pelti. Alunperin vesikatemateriaali on ollut

huopa, mutta se muutettiin jo vuonna 1938 tiileksi ja 1990-luvulla pelliksi. Hirsirunkoisen rakennuksen julkisivut on rapattu vaalean keltaiseksi kalkkivärillä ja sokkeli on tehty säästöbetonista. Kellarikerros on holvattu yksilaattaisella rautabetoniholvilla.

Kohteessa on havaittavissa klassistisia ja funktionalistisia piirteitä. Symmetriset ikkunat, niukka koristelu sekä lyhyet räystäät ja vaaleaksi rapattu ulkoseinä viittaavat klassismiin. Pohjois- ja eteläpäädyn erkkerit ovat saaneet vaikutteita funkiksesta.

Tontin koillisnurkassa on kylmä autotalli, joka on rakennettu 1971. Ennen Härmälänkadun tekoa tontin kaakkoisnurkassa oli tallirakennus, joka oli osittain kadulla. Härmälänkadun rakentumisen myötä tontti pienentyi ja tallirakennus purettiin. Tontille tehtiin myöhemmin pihasauna, joka on nykyisin osittain tontin itäreunaa rajaavalla puistokaistaleella. Lattian painumisen vuoksi rakennus on varastokäytössä. Varastossa on alkuperäinen tiilikatto.

Talo idästä kuvattuna 2004.

Julkisivu edestä. (idästä)

Julkisivu päädyistä. (pohjoisesta)

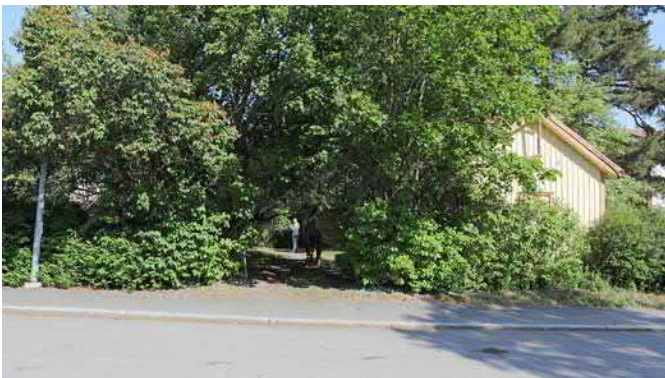
Julkisivu takaa. (lännestä)

Entinen saunarakennus, nykyinen varasto.

Autotalli edestä.

Varasto Härmälänkadulta. Varasto on osittain puistokaitaleella.

Autotalli sivulta.

Eteinen ja portaikko.

Portaikön pylväs. Portaikko on alkuperäinen.

Yläkerran alkuperäinen keittiö ja kaapistot. Seinässä poltettua laattaa.

Olohuoneen kakuuni.

Alkuperäinen sisäovi.

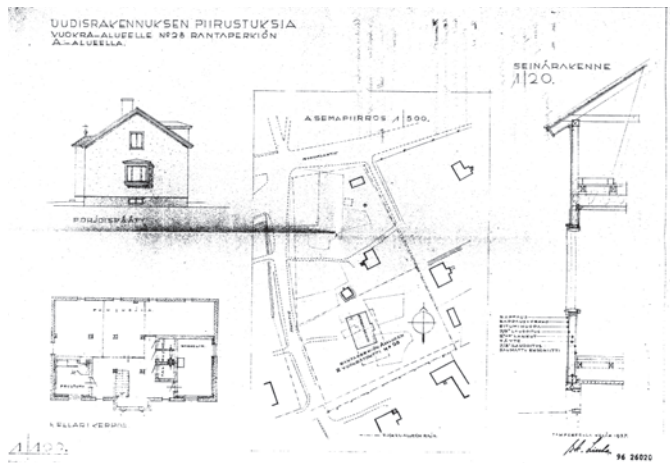

Ullakon kattorakenteita rakentamattomalta puolelta.

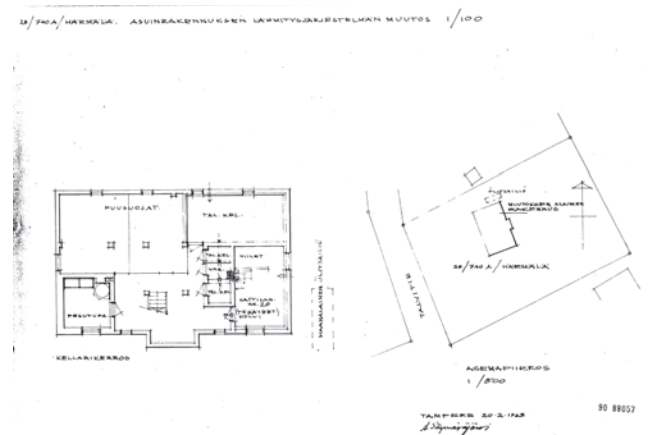
Lämmitysjärjestelmää kellarissa.

Rakennuslupakuvia vuosilta 1937-1938

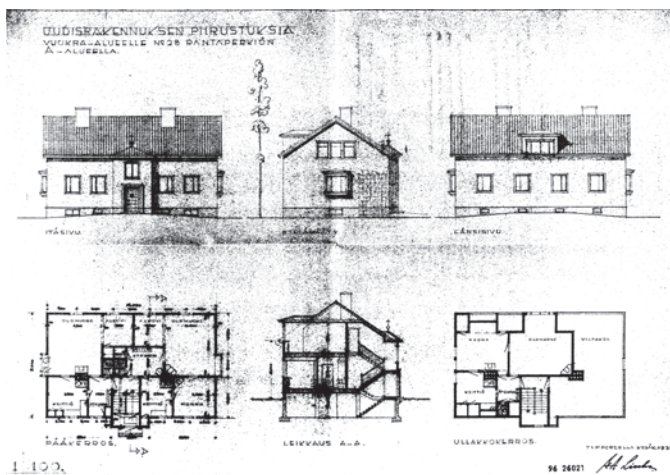

Julkisivukuva pohjoisesta, kellarinpohjakuva ja asemapiirros.

Rakennuslupakuva vuodelta 1963

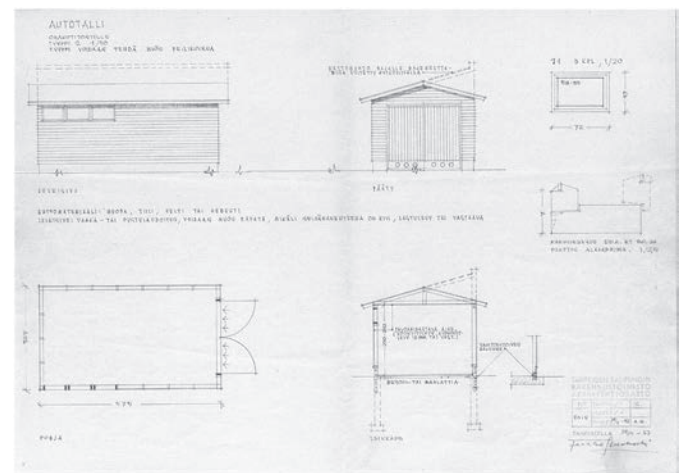

Lämmitysjärjestelmän muutoksen lupakuvat.

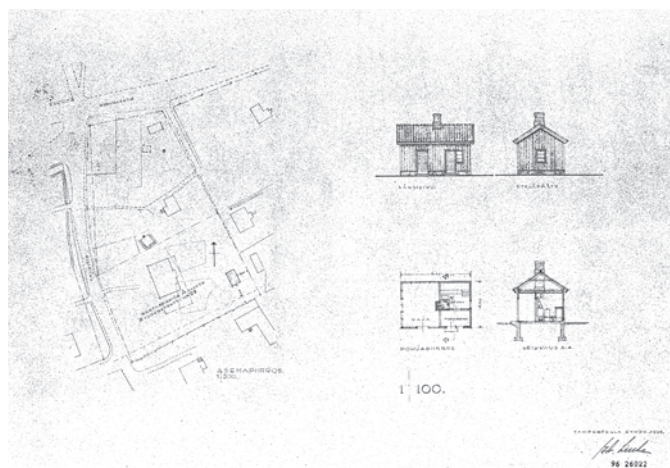

Julkisivukuvat idästä, etelästä ja lännestä. 1. kerroksen ja kellarin pohjakuvat sekä leikkaus.

Rakennuslupakuva vuodelta 1971

Autotallin lupakuvat.

Saunan lupakuvat vuodelta 1938.

3 Maisemakuva

Tässä inventoinnin osiossa tarkastellaan inventoitavia tontteja ja tonteilla olevia rakennuksia suhteessa rakennettuun ympäristöön sekä luonnonympäristöön. Rakennettu ympäristö käsittää ympäröivät rakennukset; vanhan asutuksen sekä uudisrakentamisen sekä tiet. Luonnonympäristö käsittää kasvillisuuden, viheralueet, piha-alueet ja metsät.

3.1 Suhde rakennettuun ympäristöön

Tontit sijaitsevat historiallisten teiden Nuolialantien ja Talvitien risteyksessä. Nuolialantien historia johtaa viimeistään 1700-luvulta. Nuolialantien nimi tulee Pirkkalan Nuolialankylän mukaan, jonne katu johti.¹⁵ Linjaus pohjautuu vanhoihin maanteihin, jotka johtivat Tampereelta Pirkkalaan ja Lempäälään. Talvitie näkyy jo vuoden 1909 Senaatinkartassa.⁹ Vuoden 1925 asemakaavassa tie oli jo nimetty Talvitieksi, mutta nimi vahvistettiin vasta vuoden 1946 asemakaavassa.¹¹ Härmälä-Seuran nettisivuilla kerrotaan Talvitien historiasta:

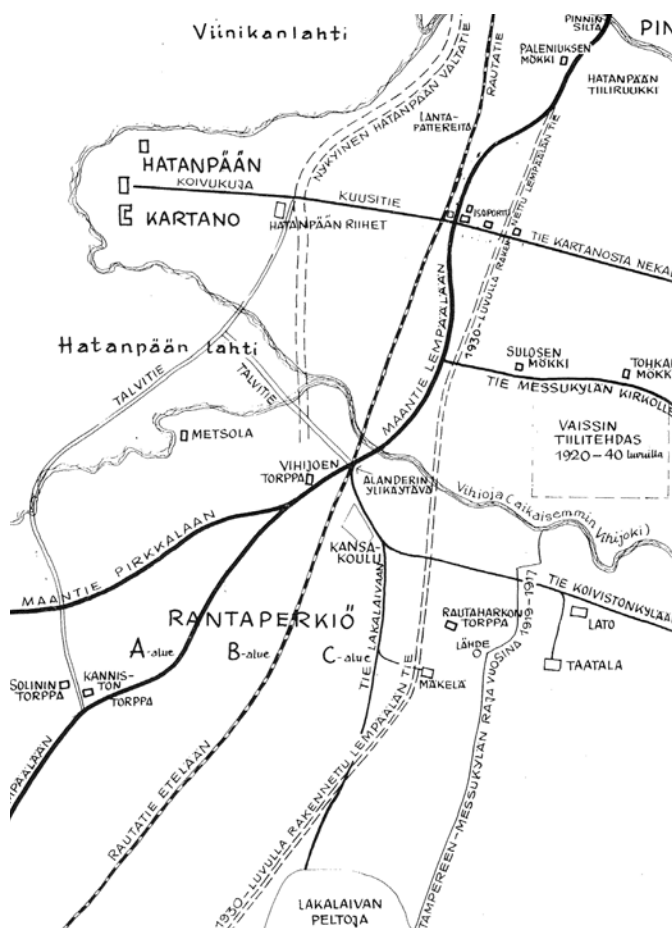
”Talvitie on perinteinen nimitys kulkuteille, jotka ovat käytössä kun routa on vahvistanut tien pohjan. Usein siihen liittyy vielä jäätien osuus kuten tässä meidänkin Talvitiessämme oli alun perin laita. Talvella oli lyhyt yhteys Lempääläntieltä Rukkamäen kautta nykyiselle Talvitiele, joka jatkui jään yli Hatanpään niemelle kuten oheisesta vanhasta kartasta ilmenee. Vielä 1960-luvulla ajettiin Talvitien rantaan jään päälle suuria tukkimääriä keväuittoa odottamaan.”

Näiden kahden tien merkittävyys ja kulttuurihistoriallinen rooli näkyy edelleen. Nuolialantie kulkee Rantaperkiön ja Härmälän läpi pääkatuna. Talvitie jakaa Härmälän ja Rantaperkiön kaupunginosat toisistaan. Talvitieta voi luonnehtia rajana, jonka vuoksi inventoitavien tonttien suhteen ollaan Härmälän ja Rantaperkiön rajapinnassa. Talvitieta on laajennettu 1950-1960-lukujen taitteessa, minkä jälkeen se on säilynyt entisellään.

Inventoitavilla tonteilla olevat rakennukset edustavat Rantaperkiön vanhinta rakennuskantaa. Kulttuuripiirteiltään ne ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä ulkoasus-

saan. Tampereen kaupungin laatimassa Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut) selvityksessä viitataan inventoinnin kohteena oleviin tontteihin:

”Rantaperkiön ja Härmälän alueen vanhinta historiallista asutusta edustivat lähinnä Lempäälän maantien varrella sijainneet Hatanpään kartanon Vihiojan, Kanniston ja Solinin torpat. Kaupunginosaa edeltävää pienasutusta syntyi alueen kartanokauden torppien lisäksi vain lähinnä vanhojen maanteiden mm. Nuolialantien varrelle, josta kartano vuokrasi tontteja. Tämä historiallinen pienasutus katosi, kahta tonttia lukuun ottamatta tarkasteltavalta alueelta pääosin vasta 1960- ja 1970-luvulla Nuolialantien ja Härmälänkadun kerrostalojen rakentuessa.”

Ote Huvilarannikko-kirjan kartasta. Karttaan on merkitty vanhat torpat ja Talvitie. Maantie Pirkkalaan on nykyisin Nuolialantie.

Inventoitavat tontit ovat siis viimeisiä historiallista asutusta edustavia kortteleita Nuolialantien eteläpuolella Rantaperkiössä. Suhteessa Nuolialantien pohjoispuolen ja lännessä Härmälän puolen vanhaan pientaloasutukseen tontit ja tonttien rakennukset sopivat maisemakuvaan ja niiden kulttuurihistorialliset ominaispiirteet ovat säilyneet hyvin.

Tontit sulautuvat ympäristöönsä eikä alueella kulkiessa kiinnitä erityisemmin huomioita 1960-luvun pienkerrostalo-korttelirivin vaihtumiseen rivin päätteessä omakotitalon-
teiksi. Osittain tämä johtuu Rantaperkiön alueen tyypillisistä piirteistä, väljyydestä ja suurista viheralueista runsaalla kasvillisuudella. Osittain siitä, että pientaloalue jatkuu Härmälään mentäessä sekä Nuolialantien pohjoispuolella.

Tontteja ympäröivät pienkerrostalot ja omakotitalot ovat julkisivuiltaan siistejä sekä hyväkuntoisen näköisiä. Historialliset tiet ilmentävät kulttuurihistoriallista jatkuvuutta. Maisemakuva on yhtenäinen ja eheä, joskin tontilla 1 sijaitseva talo on ympäristön rakennuskantaan suhteutettuna tonttinsa kokoon nähden huomattavan pienikokoinen.

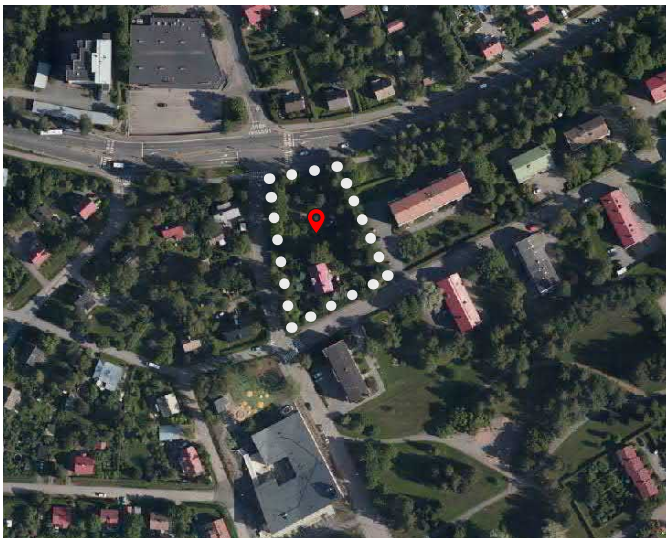
Tonttien eteläpuolella sijaitseva vuonna 1969 rakennettu pienkerrostalo. Takana näkyy kellertävää Sheriffin taloa.

Tontin kaakoiskulmaa vastapäätä on vuonna 1961 rakennettu kaksikerroksinen pienkerrostalo.

Tonttien takana eli itäpuolella on vuonna 1969 rakennettu pienkerrostalo.

Ilmakuva tonttien sijainnista.

Tonttien lounaiskulmaa vastapäätä on uusi vuonna 2017 rakentunut Talvitien päiväkotikoti. Ennen paikalla oli vanha Härmälän päiväkotikoti vuodelta 1983.

Tonttien pohjoispuolella on bussipysäkki ja pyöräpaikoitus.

3.2 Suhde luonnonympäristöön

Inventoitavien tonttien pihat ovat alueelle tyypilliseen tapaan nurmipäälysteisiä ja nurmettomat kulkureitit hiekkapäälysteisiä. Rantaperkiön ominaispiirteisiin kuuluva runsas kasvillisuus ja pensasaidan käyttö löytyvät myös kohdetonteilta. Tonttien pensasaidat jatkavat molemmilla kaduilla olevaa vehreyttä saumattomasti, tyyli on sama kuin muillakin tonteilla. Tonteilla on paljon erilaisia pensaita sekä puusto on monimuotoista ja korkeaa, mikä peittää näkyvyyttä tontille. Kohteissa on myös hyvin pusikoituneita alueita. Tontilla numero kaksi on lisäksi lipputanko.

Molemmilta tonteilta löytyy valtavia mäntyjä sekä isoja kuusia. Lisäksi tontilla 1 on isohko tammi rajaamassa pihaa ja sisäänkäyntiä lännessä sekä tontilla 2 on suuria koivuja sisäänkäynnin molemmin puolin. Tonttien välillä ei ole juuri näköyhteyttä kasvillisuuden suuren määrän vuoksi. Pihoihin muodostuu yksityinen tunnelma runsaan kasvillisuuden seurauksena.

Rantaperkiön alue on täynnä erilaisia viher- ja puisto-alueita, joista Perkiönpuisto on inventoitavien tonttien vieressä etelässä. Tontit liittyvät tiiviisti puistoalueeseen etelässä olevan pienkerrostalon väljän nurmipiha-alueen kautta sekä sijaintiensa kautta molempien ollessa Talvitien ja Härmälänkadun risteyksessä. Talviteitä pitkin pääsee nopeasti metsäiselle ranta-alueelle ja Härmälän rantapuistoon.

Tonteilla on suurikokoisia puita ja ne poikkeavat hie-
man ympäristön tyypillisistä pihapiireistä, joita hallitsee hyötypuutarhamainen luonne hedelmäpuineen ja marjapensaineen. Puustoisuutta korostaa tonttien pohjois- ja itäreunalla olevat puistokaistaleet, joilla on säilynyt suurikokoisia puita.

Vasemmalla suurta vaahteraa tontin numero yksi sisäänkäynnillä.

Isot koivut tontin numero kaksi sisäänkäynnillä.

Tontin numero 1 rakennuksen etupuolella on suuri mänty.

Tontin numero 1 rakennus kuvattuna tontilta numero 2.

Tontin numero 2 varastorakennusta peittää kasvillisuus. Viereisellä tontilla 1969 rakennettu pienkerrostalo.

Näkymä Talvitieltä tontille numero 2 ja tontin pensasaitaa.

Tontin numero 1 pohjoispuolella olevalta bussipysäkillä ei näe tontille.

Talvitien ja Härmälänkadun risteyksestä näkee tontin numero 2 lounaiskulman suuren männyn.

Tontilla numero 2 on suuri mänty.

Näkymä Talvitieltä kadun toiselta puolelta etelään.

Näkymä Talvitieltä tonttien puolelta etelään. Katu on vehreä.

Näkymä Talvitien ja Nuolialantien risteyksestä tontille numero 1.

Näkymä Talvitien ja Nuolialantien risteyksestä laajemmin Talvitielle päin.

4 Tulevaisuuden näkymät

Inventointialue sijaitsee Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 arvotettujen rakennetun kulttuuriympäristön taajamakohteiden Härmälä ja Rantaperkiö rajapinnassa. Alueeseen on havaittavissa kohdistuvan muutospaineita. Rantaperkiö on kehitysalue, johon liittyy tiivis joukkoliikennevyöhyke sekä väestön kasvun tarpeet.

Ote Pirkanmaan maakuntakaavasta 2040.

Rantaperkiön alueella vaikuttavat merkinnät Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040

Tiivis joukkoliikennevyöhyke.

Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntarakenteeltaan tiiviit, tiivistettävät tai tiiviinä toteutettavat alueet, jotka tukeutuvat tehokkaaseen joukkoliikennejärjestelmään.

Suunnittelumääräys:

Alueen tulee tukeutua tehokkaaseen joukkoliikennejärjestelmään sekä laadukkaisiin kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiin. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on pyrittävä tiiviiseen rakenteeseen, joka mahdollistaa tehokkaan joukkoliikenteen järjestämisen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää pysäkkijärjestelyjen toimivuuteen ja saavutettavuuteen, liikenneturvallisuuteen sekä liityntäpysäköinnin tarpeisiin. Alueen suunnittelussa tulee liikkeneväylien läheisyydessä kiinnittää erityistä huomiota liikenteen melun, tärinän ja ilman laadun haittojen hallintaan.

Pyhäjärven ympäristön kehittämisvyöhyke.

Merkinnällä osoitetaan Tampereen ydinkaupunkiseudulla Pyhäjärven kytkeytyvä kaupunkimaisen asumisen ja virkistyksen laatuviöhyke.

Kehittämissuositus:

Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee edistää järvinäkymiä hyödyntäviä ratkaisuja ja laadukasta rakentamista, yleisessä käytössä olevan rantavyöhykkeen säilymistä ja toteutumista sekä sujuvaa ja esteetöntä liikkumista alueella. Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota kulttuuriympäristön arvojen säilymiseen. Alueen maankäyttöä tulee kehittää yhtenäisenä kokonaisuutena tiivissä yhteistyössä kuntien ja muiden viranomaisten kanssa.

Viheryhteys.

Merkinnällä osoitetaan taajamiin liittyvät olemassa olevat tai tavoitteelliset viher yhteydet, joilla on erityistä merkitystä alueellisen virkistysverkoston ja/tai ekologisen yhteyksien kannalta.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee määrittää viheryhteyden tarkempi sijainti sekä varmistaa maastokäytävän riittävä leveys, jotta seudullisten viheralueiden ja ulkoilureittien muodostama verkosto voidaan toteuttaa riittävän yhtenäisenä kokonaisuutena.

Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota ympäristön laatuun, alueen ominaisuuksiin ekologisen verkoston osana sekä merkitykseen luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Rantaperkiön alueeseen linkittyä läheisesti myös Rautaharkon ja Lakalaivan keskustatoimintojen alue, johon liittyy maakuntakaavassa tiivistettävä asemanseudun suunnittelumääräys. Tälle alueelle tulee keskittymään suuri määrä palveluita ja työpaikkoja.

Keskustatoimintojen alue.

Merkinnällä osoitetaan valtakunnan osakeskus, kaupunkitasoiset keskukset ja Tampereen ydinkaupunkiseudun alakeskukset. Merkintä sisältää niihin liittyvät keskustamaisen asumisen ja keskustahakusten palvelu-, työpaikka- ja muiden toimintojen alueet liikennealueineen ja puistoineen.

Suunnittelumääräys:

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteen eheys, kaupunkikuvan omaleimaisuus, asuinympäristön laatu ja monipuolisuus, yhteydet seudullisille virkistysalueille, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytykset sekä liityntäpysäköinnin ja joukkoliikenteen vaihtopaikkojen kehittäminen. Alueen suunnittelussa on turvattava kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen.

Keskustatoimintojen alueille voidaan sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä. Vähittäiskaupan suuryksiköt on suunniteltava keskustaympäristöön soveltuviksi. Ne on mitoitettava ja niiden toteutus on ajoitettava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, etteivät ne aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia muille keskusta-alueille tai seudun palveluverkon tasapainoiselle kehittämiselle.

Rautaharkko-Lakalaivan keskustatoimintojen alueen toteutus tulee suunnitella ja vaiheistaa siten, ettei vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelystä tavariikenteen järjestelyratapahalla aiheudu merkittävää vaaraa alueelle. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee myös arvioida ja ottaa huomioon mahdolliset vaikutukset valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimintaedellytyksiin.

Tiivistettävä asemanseutu.

Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntarakenteeltaan tiivistettävät alueet, jotka tukeutuvat ensisijaisesti raideliikenteeseen.

Suunnittelumääräys:

Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on pyrittävä raideliikennettä tukevaan tiiviiseen yhdyskuntarakenteeseen sekä laadukkaisiin kävelyn ja pyöräilyn yhteyksiin. Tiivistettävän alueen laajuus tulee tarkentaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Raitiotie

Tampereen raitiotiesuunnitelmassa raitiotie kulkisi Rantaperkiön läpi Nuolialantietä tai Sarankulmankatua pitkin Härmälään ja Partolaan rakennusvaiheessa kaksi vuoteen 2040 mennessä. Tavoitteena on muun muassa parantaa palveluiden saavutettavuutta, uudistaa liikkumisen tapoja sekä varautua väestön kasvuun.¹⁶

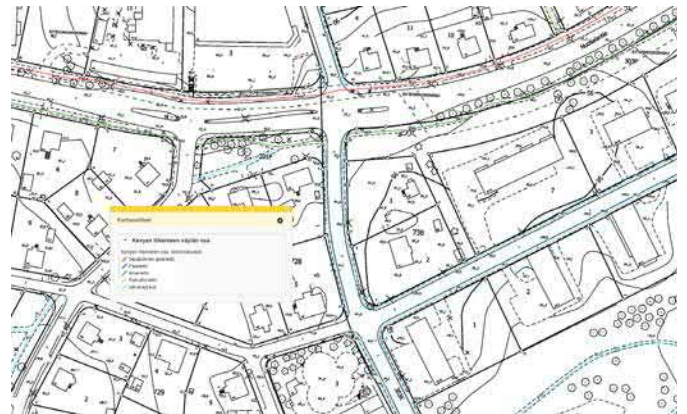
Ehdotelma raitiotielinjasta.

Ote linjausvaihtoehdoista Pirkkalan suuntaan ja tunnistetuista riskipaikoista.

Melutarkastelu

Rantaperkiön ja Härmälän ollessa kehittämisvyöhykealue sekä liikenteen lisääntyessä on syytä tarkastella näiden vaikutuksia meluntuoton kannalta inventoitavalla alueella. Alueet ovat olleet rauhallista ”kylämäistä” asumista jo pitkään. Ennusteen tarkastelussa havaitaan, että vuoteen 2040 mennessä melu vähenee päivällä vähän ja merkittävästi yöllä. Tämä voi selittyä raitiotien rakentumisella mahdollisesti Nuolialantielle, jonka myötä liikenne muuttuu sähköistetyimmäksi ja rengasmelu vähenee.

Kevyenliikenteen väylän osat inventoitavien tonttien ympärillä.

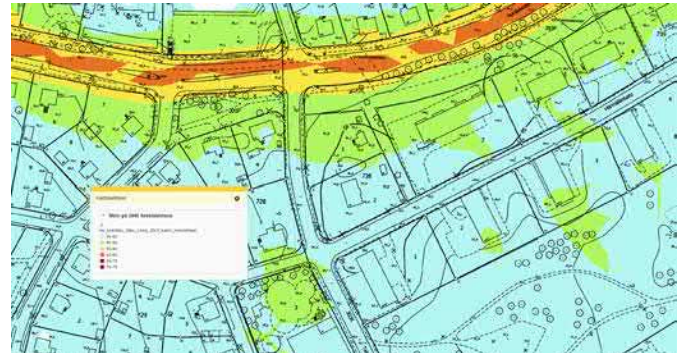
Melu päivä 2017.

Melu yö 2017.

Melu päivä 2040.

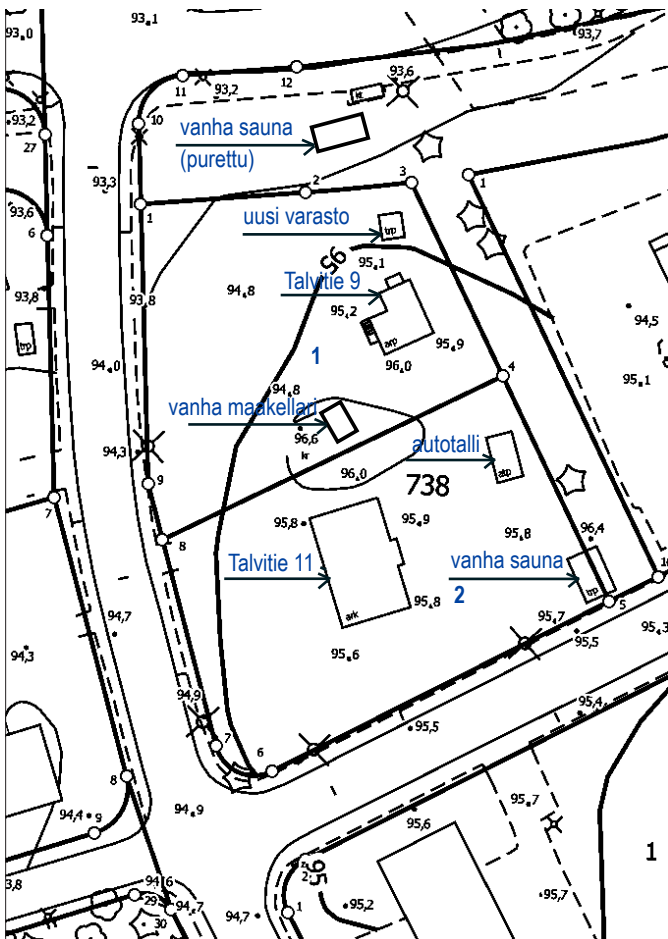
Melu yö 2040.

5 Toimenpidesuosituksukset

Kohdekäynnillä selvisi molempien rakennusten olevan rakenteellisten perusparannusten tarpeessa. Päällipuolin rakennukset olivat siistejä ja hyvin pidettyjä. Mikäli rakennukset päätetään purkaa suositellaan rakennusten ja tonttien dokumentoimista ennen purkamisen aloittamista.

Tonttien vuokratason noustua on tonttien kehittäminen omistajan näkökulmasta suotavaa peilattuna suuren tontin kustannuksiin ja alhaiseen tonttitehokkuuteen. Talvitien ja Nuolialantien risteysalueella on odotettavissa painetta kaupunkirakenteen tiivistymiselle sen ollessa alueen pienimuotoinen lähikeskus. Risteysalueen luoteislohkossa sijaitsevan kaupan kiinteistö kaipaa kaupunkitilallista jäsentymistä. Alueelle tulevaisuudessa sijoittuva kaupunkiraitiotie ja sen pysäkki korostaa lähikeskusmaista luonnetta.

Kaupunkirakenteellisesta näkökulmasta alueen täydennysrakentaminen pienkerrostalomaisena olisi looginen jatkumo Nuolialantien varren aikaisemmalle kiinteistökehitykselle, jossa vanhat yksittäiset kiinteistöt ovat korvau-

Rakennukset tonteilla.

tuneet kerrostalorakentamisella. Kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta nykyisillä kiinteistöillä on paikkansa alueen historiallisessa kontekstissa.

Rakennuksilla on historiallista arvoa ja kokonaisuus muodostaa hienon tunnelman. Mikäli rakennukset säilyvät on suotavaa säilyttää rakennusten kulttuurihistorialliset ominaispiirteet. Lisäksi tonttien käytössä on kehittämismahdollisuuksia. Vanhaa asuinrakennusta voisi kenties hyödyntää esimerkiksi kerhotilana tai vuokra-asuntona pienkerrostalon taloyhtiössä kuten airbnb:nä. Ratkaisu on mielenkiintoinen mutta haastava: Omakotitalosta on vaikea tehdä esteetöntä yhteiskäyttöön tuhoamatta rakennukselle tyypillisiä ominaispiirteitä. Johtopäätöksenä todettakoon, että tässä ”noppatalossa” on tapahtunut mielenkiintoinen kehitys ajan saatossa varsin pienestä asuinrakennuksesta kolmikerroksiseksi kompaktiksi tilaihmeeksi.

Tontin 2 rakennus on rakennusaikansa puolesta Härmälän alueen rakennuksiin suhteutettuna suhteellisen tyyppilinen. Rakennuksen sijainnista johtuen tonttitehokkuutta

Tontin numero 1 asuinrakennus.

Säilytettäväksi ehdotettu entinen saunarakennus nykyinen varasto.

on vaikea kasvattaa ilman rakennuksen purkamista. Tontin 1 rakennus edustaa alueella poikkeuksellisen varhaisesta rakennuskantaa ja kokonsa puolesta rajoittaa tonttien tehokasta maankäyttöä huomattavasti vähemmän. Tontin 1 rakennuksen säilyttäminen täydennysrakentamisen yhteydessä tekisi siitä pihan sisäosassa epätavallisesti sijoittuvan, ympäristöstään poikkeavan rakennusmassan. Talvitien, Nuolialantien tai Härmälänkadun katukuvassa rakennus tuskin juuri näkyisi, mutta omana ajallisena kerrostumanaan vahvistaisi täydennysrakentamiskokonaisuuden hallitsemassa pihapiirissä paikan identiteettiä, muistumana alueen historiallisista vaiheista.

Härmälänkadun varressa olevan pienen saunarakennuksen säilyttäminen tontilla 2 ei juurikaan rajoittaisi tontin tehokasta käyttöä ja kadun varteen sijoittuvana eheyttää muuten lähinnä kasvillisuuden rajaamaa katutilaa. Sijaintinsa vuoksi rakennus ehdotetaan säilytettäväksi ja sitä voidaan hyödyntää taloyhtiön yhteissaunatilana tai varastona peruskorjauksen jälkeen.

Kun tarkastellaan tonttien liittymistä ympäröivään kau-

punkimaisemaan, voidaan nähdä keskeisenä asiana, että tonteilla kadun varressa olevaa puustoa joltakin osin säästetään varsinkin Talvitien, mutta myös Härmälänkadun varrella. Tällöin täydennysrakentaminen on mahdollista toteuttaa tavalla, joka kunnioittaa paikan maisemallisia arvoja. Inventoitavien tonttien pihoilla olevien puiden kunto ehdotetaan kartoitettavaksi ja hyväkuntoisten vanhojen puiden säilyttäminen on suositeltavaa. Kehityskohteessa uudiskohde sulautuu paremmin ympäristöönsä kun vanhaa ympäristöä on säilytetty. Molemmilla tonteilla on suurta puustoa kuten isoja mäntyjä sekä kuusia. Tontilla 1 on Talvitien puolella ”vaahterakuja”, jossa on rivi suuria vaahterapuita. Tontilla 2 on suuria koivuja sisäänkäynti liittymässä Talvitien puolella.

Tonttien 1 ja 2 muodostamasta kokonaisuudesta löydettäviä historiallisia ja maisemallisia arvoja on mahdollista joltakin osin säilyttää, vaikka tonttien tehokkuutta kasvatettaisiin vastaamaan yleisiä Tampereen eteläosien liikenteen ja maankäytön kehittämiseen liittyviä tavoitteita.

Talvitien ja Härmälänkadun risteyksestä näkee tontin numero 2 lounaiskulman suuren männyn.

Tontilla numero 1 on suuri mänty rakennuksen länsipuolella.

Tontilla numero kaksi on suuria koivuja sisäänkäynnillä.

Tontin numero 2 länsireunassa on suuri mänty.

Lähteet

Arkistolähteet

Tampereen kaupunginarkisto

M. Lammisen henkilökohtainen arkisto

Painetut lähteet

Leskinen, M. & Jaakkola, J. 1998. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, Tampereen kaupungin ympäristötoimi kaavoitusyksikkö julkaisuja 2/98. Tampere: Tammer-Paino Oy.

J. Alajoki. 1996. Härmälä Rantaperkiö- torpista lentokoneisiin. Tampere: Tekstitaso Oy & Offset.

J. Hilden. 1993. Huvilarannikko. Tamperelais herrasväen kesäasutuksen vaiheita Rantaperkiössä ja Härmälässä. 1993. Härmälä-seura ry. Tampere: Ecuprint Oy.

Rakentamistapaohjeet

Asemakaavan muutos nro 7800, Härmälä korttelit 720-737 https://kartat.tampere.fi/www/arkisto/kaava_ro/007800_ro.pdf

Sähköiset lähteet

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. 2016, s. 154-157. Tampere: Pirkanmaan liitto, 2016. https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/raku_27052016.pdf

Koskesta Voimaa -verkkojulkaisu (2006) www15uta.fi/koskivoimaa:

T. Vahtikari. 2006. Kaksi uutta kaupunginosaa - Rantaperkiö ja Härmälä. <https://www15.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1918-40/harmala.html>

T. Vahtikari. 2006. 1925: Omaan kotiin ja siviis tykseen tähtääviä rakennushankkeita: Härmälän kaupunginosa ja uusi kirjastotalo.

Aamulehti
Kuriiri kiirehti Helsinkiin, joten Härmälän liittäminen Tampereeseen vahvistettiin vain parissa päivässä.
J. Manninen. 2020.
<https://www.aamulehti.fi/a/730ae713-58a6-41b8-b4d5-369614ada9b5>

Härmälä-Seura Ry
Kadunnimet kertovat
<http://www.harmala-seura.net/artikkelit/kadunnimet-kertovat/>

Tampereen Kaupunki
Tampere.fi
Rantaperkiö korttelikortit.pdf. 2010. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu.

Härmälän vanhan puutaloalueen suojelukaava, kartta no 7800
<https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/7800/selostus.html>

Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut) Hipposkylä, Rantaperkiö, Rahola, Järvensivu, Taatala ja Rautaharkko Siina Levonoja. 2011.
https://www.tampere.fi/liitteet/a/5xY83y1yO/40_60_lahiodenArvottaminen_osa1.pdf

Tampereen kaupunkiseutu.fi
Raitiotien tulevaisuuden suunnat Tampereen kaupunkiseudulla. 2018.
https://www.tampereenseutu.fi/site/assets/files/17733/raitiotien_tulevaisuuden_suunnat_tampereen_kaupunkiseudulla_2018-05-17.pdf

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy
Härmälän tehtaan rakennuskannan arviointi. 2005.
[://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8388/selviytykset/liite_13_rakennuskannan_arviointi_2005.pdf](http://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8388/selviytykset/liite_13_rakennuskannan_arviointi_2005.pdf)

Arkkitehtikonttori Petri Pussinen Oy
Kalmar Industries Oy Ab Härmälän teollisuusalueen asemakaavan muutos
Alueen rakennuskannan inventointi. 2004.
<https://docplayer.fi/4341576-Arkkitehtikonttori-petri-pussinen-oy-kalmar-industries-oy-ab-harmalan-teollisuus>

alueen-asemakaavan-muutos-alueen-rakennuskannan-inventointi.html

A. Pihlman, Pro gradu -tutkielma. 2017.
Rivitalo osana modernia kaupunki- ja asuntosuunnitelua Petsamon ja Rantaperkiön 1950-luvun rivitaloalueet Tampereella.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/54532/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201706152918-pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Painamattomat lähteet

Lamminen, M. asukas. Haastateltu 24.6.2020. Tampere.

Pettinen, S. asukas. Haastateltu 24.6.2020. Tampere.

Palo, J. tontin 1 omistaja. Haastateltu 4.8.2020. Tampere.

Kuvalähteet, kartat, piirustukset

Arkkitehtitoimisto Helamaa & Heiskanen Oy

Tampereen Kaupunginarkisto

TAPSA sähköinen asiointipalvelu, Tampere.fi

M. Lammisen henkilökohtainen arkisto

Rantaperkiö korttelikortit.pdf

Oskari- Karttapalvelu, Kartat.tampere.fi

Pirkanmaan maakuntakaava 2040

Huvilarannikko. Tamperelaisiherrasväen kesäasutuksen vaiheita Rantaperkiössä ja Härmälässä.

Tampereen kaupunkiseutu.fi

Härmälä-Seura Ry

Lähdeviitteet

1 RAKU 2016

2 TKR 1998

3 Härmälä Rantaperkiö- torpista koneisiin

4 Huvilarannikko

5 Koskesta Voimaa- verkkojulkaisu

6 Härmälän vanhan puutaloalueen suojelukaava, kartta no 7800

7 Härmälän tehtaan rakennuskannan arviointi

8 Kalmar Industries Oy Ab Härmälän teollisuusalueen asemakaavan muutos

9 Asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940-1960-luvut)

10 Pro gradu -tutkielma

11 Härmälä-Seura Ry

12 Suullinen tiedonanto S. Pettinen, asukas

13 Suullinen tiedonanto M. Lamminen, asukas

14 Suullinen tiedonanto J. Palo, tontin 1 omistaja

15 Tampereen kadunnimet

16 Raitiotien tulevaisuuden suunnat Tampereen kaupunkiseudulla

